

महाराष्ट्र शासन
कृषि विभाग

नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प

३० अर्केड, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, कफ परेड, मुंबई ४०० ००५

दूरध्वनी क्र. ०२२-२२९६३३५९/५२

ई-मेल : pmu@mahapocra.gov.in

NDKSP-२२०१९(२१)/१६/२०२५-DBT

दि. २८/१०/२०२५

प्रति,

१. विभागीय कृषि सहसंचालक (प्रकल्पांतर्गत सर्व)
२. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी (प्रकल्पांतर्गत सर्व)

विषय : नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या वैयक्तिक लाभाच्या घटकांच्या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करणे बाबत ..

संदर्भ :- १. शासन निर्णय क्र.नादेकृ ४६२२/प्र.क्र.९४/८-अ, दि. १४/१०/२०२४.

२. शासन निर्णय क्र.कृवपदुम-१९०४६/३६/२०२५-MAG-CA (E-११६८०५०),

दि. ०८/०७/२०२५.

उपरोक्त विषयान्वये महाराष्ट्र शासनाच्या कृषि विभागांतर्गत, जागतिक बँकेच्या अर्थसहाय्याने नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पाच्या दुसऱ्या टप्प्यासाठी दिनांक १४ ऑक्टोबर २०२४ च्या शासन निर्णयानुसार राज्यातील एकूण २१ जिल्ह्यांमधील ७,२०१ गावे निवडण्यात आली आहेत. तसेच नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प, टप्पा-२ च्या अंमलबजावणीस व जागतिक बँकेसोबत करारनामा करण्यास दिनांक ०८ जुलै २०२५ च्या शासन निर्णयानुसार मान्यता देण्यात आली आहे. प्रकल्पाचा प्रमुख उद्देश शेतकऱ्यांना बदलत्या हवामानाशी जुळवून घेण्यासाठी सक्षम करणे व कृषी आधारित उपजीविकेची साधने उपलब्ध करून देणे किफायतशीर करणे हा आहे. बदलत्या हवामानाचा शेतीला कमीत कमी फटका बसेल यासाठी गावनिहाय नियोजन करण्यात येत असून प्रकल्पांतर्गत वैयक्तिक शेतकऱ्यांना हवामान अनुकूल तंत्रज्ञानाचा अवलंब करणेसाठी विविध घटक राबविण्यात येणार आहेत. त्याअनुषंगाने सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट अ मध्ये नमूद केलेले घटकांच्या अंमलबजावणीसाठीच्या मार्गदर्शक सूचना या पत्रासोबत सहपत्रीत करण्यात येत आहेत. त्यानुसार प्रकल्पांतर्गत गावांमध्ये सदर घटकांची अंमलबजावणी करण्यात यावी. तसेच उर्वरित वैयक्तिक लाभाच्या घटकांच्या मार्गदर्शक सूचना यथावकाश निर्गमित करण्यात येतील.

सोबत : घटकनिहाय मार्गदर्शक सूचना

(Signature)

(परिमल सिंह)

प्रकल्प संचालक

नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प, मुंबई

प्रत- १. मा. अपर मुख्य सचिव (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.

२. आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

सूक्ष्म सिंचन घटक मार्गदर्शक सूचना

प्रस्तावना:

हवामान बदलाचा राज्याच्या शेतीवर विपरीत परिणाम दिसून येत असून, भविष्यात देखिल सदर परिणामांची व्याप्ती वाढणार असल्याचे राज्याच्या हवामान बदलाविषयक कृती आराखडयामध्ये नमूद केले आहे. मराठवाडा व विदर्भातील शेतक-यांना गेल्या काही वर्षांपासून मोठ्या दुष्काळास सामोरे जावे लागत असून भू-गर्भातील पाणीसाठयावर व जमिनीच्या आरोग्यावर विपरीत परिणाम होत आहे. परिणामी शेतीमधील पिकांची उत्पादकता घटत आहे. हवामान बदलामुळे उद्भवलेल्या परिस्थितीशी जुळवून घेण्यास शेतक-यांना सक्षम करण्याच्या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनामार्फत जागतिक बँकेच्या अर्थसहाय्याने नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प सुरु करण्यात आलेला आहे.

केंद्र शासनाने सन २०२४ मध्ये प्रधानमंत्री कृषि सिंचाई योजना - प्रती थेंब अधिक पिक (Per Drop More Crop) केंद्र पुरस्कृत सूक्ष्म सिंचन योजना राबविण्यासाठी, कार्यात्मक मार्गदर्शक सूचना (Operational Guidelines) निर्गमित केलेल्या आहेत, सदरची योजना सन २०२२-२३ पासून राष्ट्रीय कृषि विकास योजना - प्रती थेंब अधिक पिक (Per Drop More Crop) या नावाने राबविण्यात येत आहे. कृषि आयुक्तालयाने पत्र क्रमांक जा.क्र. कृआ/फलो-४/सुसियो/मा.सु./२६३५९ दिनांक २५/१०/२०२४ अन्वये सूक्ष्म सिंचन योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत. सदर योजनेच्या धर्तीवर नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत सूक्ष्म सिंचन योजना (टिबक व तुषार सिंचन) राबविण्यात येणार आहे. त्यानुषंगाने प्रकल्पांतर्गत निवडलेल्या गावामध्ये सूक्ष्म सिंचन हा मंजूर घटक राबविण्यासाठी खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहेत.

उद्दिष्टे:

१. प्रकल्पांतर्गत जिल्ह्यांमध्ये आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून सूक्ष्म सिंचनाखालील क्षेत्रात वाढ करून हवामान अनुकूल शेती पद्धतीस चालना देणे.
२. आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित कृषि व फलोत्पादन पिकांचा विकास करण्यासाठी सूक्ष्म सिंचन पद्धतीस प्रोत्साहन देणे.
३. सूक्ष्म सिंचन पद्धतीद्वारे खत व्यवस्थापन करणे.
४. कृषि उत्पादन, कृषि उत्पादनाची गुणवत्ता आणि पर्यायाने शेतकऱ्यांच्या एकूण उत्पन्नात वृद्धी करणे.
५. जलवापर कार्यक्षमतेत वाढ करणे.

लाभार्थी निवडीचे निकष :

१. प्रकल्पांतर्गत सूक्ष्म सिंचन या घटकासाठी ५ हेक्टर पर्यंत जमीन धारणा असलेल्या शेतकऱ्यांमधून अनुक्रमे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, महिला, दिव्यांग व सर्वसाधारण या प्राधान्यक्रमानुसार लाभार्थी निवड करण्यात येईल.
२. शेतकऱ्याकडे स्वतःचे नावे मालकी हक्काचा ७/१२ व ८-अ उतारा असावा.
३. शेतकऱ्याकडे सिंचनाच्या सुविधा असणे आवश्यक आहे.
४. सामाईक क्षेत्र असलेल्या लाभार्थी शेतकऱ्याने इतर खातेदारांचे सहमती पत्र सादर करणे बंधनकारक असून ते साध्या कागदावर घेण्यात यावे. (परिशिष्ट ८)
५. लाभार्थी शेतकऱ्यास जास्तीत जास्त ५.०० हेक्टर क्षेत्र मर्यादे पर्यंत अनुदान देय राहिल.
६. एखाद्या शेतकऱ्याने यापूर्वी ५.०० हेक्टर पेक्षा कमी क्षेत्रासाठी अनुदानाचा लाभ घेतला असल्यास, उर्वरीत क्षेत्रासाठी त्यास ५.०० हेक्टर मर्यादेपर्यंत अनुदानाचा लाभ घेता येईल.
७. शेतकऱ्याने एखाद्या क्षेत्रावर यापूर्वी सूक्ष्म सिंचनासाठी अनुदानाचा लाभ घेतला असेल तर त्याच क्षेत्रावर ७ वर्षांच्या कालावधीनंतर सूक्ष्म सिंचन घटकासाठी पुन्हा अनुदानाचा लाभ अनुज्ञेय राहिल.
८. एखाद्या शेतकऱ्याने सूक्ष्म सिंचन योजनेतर्गत पोर्टेबल स्पिंकलर (चल तुषार संच) या घटकाचा लाभ घेतला असल्यास सदर शेतकऱ्यास तीन वर्षांनंतर " त्याच क्षेत्रावर " त्याच क्षेत्रावर " टिबक संचाचा लाभ घेता येईल. टिबक

संचास Effective Differential Subsidy नुसार अनुदान अदा करण्यात येईल. (मायक्रो स्पिंकलर व मिनी स्पिंकलर लाभ घेतलेल्या शेतकऱ्यास, तीन वर्षांनंतर त्याच क्षेत्रावर ठिबक सिंचनासाठी अनुदानाचा लाभ घेता येणार नाही.

समाविष्ट बाबी -

१. ठिबक सिंचन (इनलाईन, ऑनलाईन)
२. तुषार संच (सुक्ष्म तुषार सिंचन, मिनी तुषार सिंचन, चल तुषार सिंचन, रेनगन)

अर्थसहाय्य:

नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत अल्प व अत्यल्प भूधारक लाभार्थी व २ ते ५ हेक्टर जमीनधारणा असणाऱ्या शेतकऱ्यांना शासनाने निर्धारित केलेल्या आर्थिक मापदंडानुसार प्रकल्पांतर्गत २१ जिल्ह्यांमध्ये ८० %, ७५ % व ९० % अनुदान देय आहे.

अ.न.	शेतकरी वर्गवारी	अनुदान मर्यादा
१	अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकरी (२.०० हे. पर्यंत)	८० %
२	२.०१ ते ५.०० हे.जमीनधारणा असणारे शेतकरी	७५ %
३	अनुसूचित जाती व जमाती प्रवर्गातील शेतकरी.	९० %

अ) अंमलबजावणीची कार्यपद्धती :

१. अर्ज करणे :

सर्व इच्छुक शेतकऱ्यांनी प्रकल्पाच्या संकेतस्थळ (<https://dbt.mahapocra.gov.in>) द्वारे अर्ज करावा.

२. अर्जदारास विशेष सूचना :

- I. अर्जदाराने अर्ज करतांना ७/१२, ८ अ नुसार क्षेत्र, सर्व्हे नंबर, गावाचे नाव इत्यादी सर्व माहिती अचुक भरावी.
- II. अर्ज भरतांना चुकीची माहिती भरल्यास अर्ज रद्द होणार असल्याने सदर माहिती काळजीपूर्वक भरावी.
- III. ठिबक / मिनी / मायक्रो स्पिंकलर या सिंचन प्रकारांकरीता ऑनलाईन अर्ज करतेवेळी पिकाचे अंतराचे परीमाण "मीटर" मध्ये देण्यात आले असून, उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या अंतरापैकी अंतर निवडावे.
- IV. अर्जदाराने अर्जात नमुद केलेल्या माहितीनुसार पूर्वसंमती रक्कमेच्या मर्यादेत अनुदान देय राहणार असल्याने अर्जामध्ये अचुक माहिती भरावी.

३. कागदपत्रे अपलोड करणे :

- I. अनुदान अनुसूचित जाती / जमाती, दिव्यांग प्रवर्गामधील असल्यास वैध प्रमाणपत्र अपलोड करावे.
- II. सामाईक क्षेत्र असलेल्या लाभार्थी शेतकऱ्याने इतर खातेदारांचे सहमती पत्र सादर करणे बंधनकारक असून ते साध्या कागदावर घेण्यात यावे. (परिशिष्ट ८)
- III. नोंदणीकृत सुक्ष्म सिंचन उत्पादक कंपनीच्या अधिकृत वितरकाचे कोटेशन

४. अर्जाची / कागदपत्रांची छाननी, पूर्वसंमती प्रदान करणे व इतर जबाबदाऱ्या

समुह सहाय्यक

१. समुह सहाय्यक हे इच्छुक लाभार्थी शेतकऱ्यांचे प्रकल्पाच्या <https://dbt.mahapocra.gov.in> या पोर्टलवर अर्ज करून घेतील.
२. शेतकऱ्यांनी ऑनलाईन अर्ज केल्यानंतर शेतकऱ्याने अपलोड केलेल्या कागदपत्रांची छाननी करतील.
३. सर्व ऑनलाईन प्राप्त अर्ज ग्राम कृषि विकास समितीसमोर मान्यतेसाठी सादर करतील व व समितीच्या बैठकीमध्ये झालेल्या निर्णयानुसार पुढील कार्यवाही करतील.

- शेतकऱ्यांना योजनेच्या अटी व शर्ती तसेच ठिबक/तुषार याबाबतचे आराखडे व तांत्रिक निकष समजावून सांगतील.

ग्राम कृषि विकास समिती

- गावातील इच्छुक शेतकऱ्यांना या घटकांतर्गत बाबींचा लाभ घेण्यासाठीचे अर्ज करणे जनजागृती करतील.
- ऑनलाईन प्राप्त सर्व अर्ज व अपलोड केलेली कागदपत्रे समूह सहाय्यक यांचे मदतीने छाननी करून अर्जाची अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, महिला, दिव्यांग शेतकरी व सर्वसाधारण या प्राधान्यक्रमानुसार लाभार्थी निवड करतील.
- इच्छुक लाभार्थी यांचे प्राप्त अर्जांच्या पात्र/अपात्रते बाबत निर्णय घेऊन अपात्र अर्जदारांना अपात्रतेबाबत कारणांसह अवगत करतील.
- अंमलबजावणी करण्यात आलेल्या बाबींचे सामाजिक लेखापरीक्षण करणे .

सहाय्यक कृषि अधिकारी

- अर्जदाराने ऑनलाईन अपलोड केलेल्या कागदपत्रांची छाननी करणे.
- छाननी करताना शेतकऱ्यांचे ऑनलाईन अर्ज, ग्राम कृषि विकास समिती सभेचे इतिवृत्त, इत्यादी बाबींची छाननी करणे.
- मागील सात वर्षात लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांचा ई ठिबक प्रणालीतील डेटा (E Thibak Legacy Data) तसेच सन २०२०-२१ व त्यानंतर लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांची माहिती महाडीबीटी प्रणालीतील Benefit History यातील उपलब्ध डेटा याची पडताळणी करण्यात यावी.
- लाभार्थी शेतकऱ्यांने अर्जामध्ये प्रस्तावित केलेल्या क्षेत्रावर यापूर्वी इतर योजनेतून लाभ घेतलेला आहे काय?, यापूर्वी लाभ घेतलेला असल्यास, लाभ घेतलेले क्षेत्र, याची पडताळणी करून पूर्वसंमतीस पात्र क्षेत्राबाबत शिफारस करणे.

मंडळ कृषि अधिकारी

- कार्यक्षेत्रामध्ये लाभार्थी निवड व अनुदान अदायगी यासह सर्व कार्यवाही मार्गदर्शक सूचनेनुसार होत असलेबाबत वेळोवेळी पडताळणी करणे.
- काम सुरू असताना विविध टप्प्यावर भेट देऊन लाभार्थीस तांत्रिक मार्गदर्शन करणे व तांत्रिक निकषाप्रमाणे काम होत असल्याची खात्री करणे.
- कार्यक्षेत्रामध्ये सदर घटकांच्या अंमलबजावणी बाबत वेळोवेळी आढावा घेणे.
- मार्गदर्शक सूचनेत नेमून दिल्याप्रमाणे पर्यवेक्षकीय तपासणी करणे.

तालुका कृषि अधिकारी

- सहाय्यक कृषि अधिकारी यांचेकडून पूर्वसंमती करिता शिफारस झालेल्या प्रस्तावांतील कागदपत्रांची व अर्जाची छाननी तालुका कृषि अधिकारी यांचेकडून करण्यात येईल.
- मागील सात वर्षात लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांचा ई ठिबक प्रणालीतील डेटा (E Thibak Legacy Data) तसेच सन २०२०-२१ व त्यानंतर लाभ घेतलेल्या लाभार्थ्यांची माहिती महाडीबीटी प्रणालीतील Benefit History यातील उपलब्ध डेटा मधुन खात्री करूनच पूर्वसंमती देण्यात यावी.
- सदर क्षेत्रावर सात वर्षांच्या कालावधीत अनुदानाचा दुबार लाभ घेतला नसल्याबाबतचे हमीपत्र (परिशिष्ट ७) शेतकऱ्यांने ऑनलाईन अपलोड केल्याबाबतची खात्री करावी.
- ज्या शेतकऱ्यांचे अर्ज / कागदपत्रांची पूर्तता झाली नसेल, यास्तव पुर्ततेअभावी पूर्वसंमती देता येणार नसेल असे प्रस्ताव सहाय्यक कृषि अधिकारी यांना पुन्हा त्रुटी पूर्ततेसाठी परत (Sent Back) पाठवतील
- मार्गदर्शक सूचनेनुसार लाभार्थी पात्र ठरत नसल्यास तालुका कृषि अधिकारी अर्ज रद्द (Reject) करतील.

६. कोणत्याही वैध कारणाशिवाय शेतकऱ्यांचा अर्ज रद्द केल्याचे निदर्शनास आल्यास संबंधितांवर महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम १९७९ मधील नियम १० अन्वये कारवाई करण्यात येईल.
७. मार्गदर्शक सुचनेत नेमून दिल्याप्रमाणे पर्यवेक्षकीय तपासणी करणे.

५. सूक्ष्म सिंचन संच खरेदी करणे व अनुदान मागणी करणे

लाभार्थी :

१. आपले जिल्ह्याकरीता कृषि आयुक्तालय पुणे यांचेकडे नोंदणीकृत असलेल्या सूक्ष्म सिंचन उत्पादक कंपनीच्या अधिकृत वितरकाचे कोटेशन घेऊन अर्ज करतेवेळी सादर करावेत.
२. शेतकऱ्यांनी आपल्या पसंतीचे टिबक/तुषार संचाची खरेदी, कृषि आयुक्तालय स्तरावरील नोंदणीकृत उत्पादक कंपनीच्या व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालयात नोंदणी झालेल्या वितरकाकडूनच करणे बंधनकारक असेल.
३. कृषि आयुक्तालय स्तरावरील नोंदणीकृत उत्पादक कंपनी व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालयात नोंदणी झालेले वितरक यांची यादी कृषि विभागाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.
४. शेतकरी यांनी कंपनीचे तांत्रिक प्रतिनिधी यांचे समवेत स्थळ पाहणी करावी, शेतकऱ्यांने दिलेला पाणी परिक्षण अहवाल, पाणी उपलब्धता, डिझेल/ विद्युत मोटारीची क्षमता, मातीचा प्रकार, घ्यावयाचे पीक, जमीनीचा चढउतार, पाण्याच्या सुविधेपासून प्रस्तावित टिबक/तुषार सिंचन संचाचे अंतर इ. माहितीच्या आधारे व प्रत्यक्ष क्षेत्र पाहणी करून कंपनी प्रतिनिधी यांनी आराखडा तयार करावा.
५. पूर्वसंमती प्राप्त झाल्यापासून शेतकऱ्यांनी ३० दिवसांच्या कालावधीत लाभार्थी यांनी सूक्ष्म सिंचन खरेदी, संचाची उभारणी करणे व संच कार्यान्वीत करणे बंधनकारक असेल.
६. शेतकऱ्यांने कंपनीच्या तांत्रिक प्रतिनिधी मार्फत दिलेला आराखडा व डिझाईन नुसार वितरकाकडून साहित्य घेऊन संचाची उभारणी करून घ्यावी.
७. सादर आराखडा तांत्रिकपेक्षा योग्य आणि किफायतशीर आहे असे कंपनी प्रतिनिधीची सही असलेल्या प्रमाणपत्रासह आराखडा देखील शेतकऱ्यांने घ्यावा. (परिशिष्ट ६)
८. तसेच वितरकाकडून घेतलेल्या सूक्ष्म सिंचन साहित्याचे देयक कंपनी प्रतिनिधी यांच्या प्रतिस्वाक्षरीसह (जी.एस.टी. क्रमांकासह) देयकाची प्रत (Scan Copy) व आराखड्याची प्रत प्रकल्पाच्या पोर्टलवर सादर (Upload) करावी.
९. तसेच देयकाची एक प्रत शेतकऱ्यांने स्वतःजवळ जतन करावी.
१०. शेतकऱ्यांना पूर्वसंमती प्राप्त झाल्यानंतर संच बसविण्यापूर्वी शेतकऱ्यांने त्यांच्या पसंतीनुसार निवडलेल्या उत्पादक कंपनी किंवा त्यांचे प्रतिनिधीबरोबर साध्या कागदावर करार करणे आवश्यक आहे. (विहित नमुना परिशिष्ट ९ मध्ये सहपत्रित केला आहे.)
११. पूर्वसंमती मिळण्यापूर्वी शेतकऱ्यांने सूक्ष्म सिंचन संचाची उभारणी करून अनुदानासाठीचा प्रस्ताव सादर केला असेल तर असे प्रस्ताव अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येणार नाहीत.

संच खरेदी केल्यावर अपलोड करावयाची कागदपत्रे

१. कंपनी प्रतिनिधीने तयार केलेला सूक्ष्म सिंचन संच आराखडा व प्रमाणपत्र (परिशिष्ट ६)
२. कार्य पूर्णत्वाचा दाखला (विहित नमुना सोबत परिशिष्ट ५ मध्ये सहपत्रित केला आहे.)
३. देयकाची मूळ प्रत (Tax Invoice)

६. मोका तपासणी

उप कृषि अधिकारी :

- शेतकऱ्यांनी ऑनलाईन अनुदान मागणी केल्यानंतर उप कृषि अधिकारी यांनी दहा दिवसांच्या कालावधीत प्रत्यक्ष मोका तपासणी करून डिबीटी पोर्टलवर अहवाल नोंदवायचा आहे.
- उप कृषि अधिकारी हे देयक व आराखडा यांची छाननी करतील तसेच प्रत्यक्ष क्षेत्रिय मोका तपासणी करून अहवाल प्रकल्पाच्या डिबीटी मोबाईल अॅप्लिकेशन वर नोंदवतील.
- छाननी अंती पात्र ठरलेल्या शेतकऱ्यांचे अर्ज लेखाधिकारी यांचे स्तरावर शिफारस करतील.
- देयक आणि संच आराखड्यामध्ये त्रुटी आढळून आल्यास तसेच देयक अपलोड करतांना चुकीची माहिती भरल्यास असे अर्ज देयकासह संबंधित शेतकऱ्यांच्या लॉगीन अकांउंटमध्ये पुर्ततेसाठी परत (Sent Back) पाठवतील.
- उप कृषि अधिकारी यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील १०० टक्के प्रस्तावांची मोका तपासणी करावयाची आहे. ही तपासणी करत असताना लाभार्थ्यांनी अर्जात सादर केलेल्या ७/१२ वरील सर्व्हे नंबर नुसार व किती क्षेत्रावर संच बसविला आहे याची खात्री करून तपासणी करावी.
- उप कृषि अधिकारी यांनी परिशिष्ट २ (टिबक/मिनी/मायक्रो स्प्रेकलर संच) आणि चल (Portable) तुषार संचासाठी परिशिष्ट ३ प्रमाणे मोका तपासणी अहवालामध्ये नोंदी घ्याव्यात. त्याआधारे ई-टिबक प्रणालीवर नोंद करून जनरेट झालेला पीडीएफ अहवाल आणि परिशिष्ट २ / परिशिष्ट ३ प्रकल्पाच्या डिबीटी मोबाईल अॅप्लिकेशन वर अपलोड करावेत.
- तदनंतर प्रकल्पाच्या डिबीटी पोर्टलवरील मोका तपासणी अहवालातील सर्व नोंदी भरलेनंतर **Recommended Amount** ही **Auto-Calculated** करून देण्याची सुविधा देण्यात आली असून त्यानुसार अनुदानाची शिफारस करण्यात यावी.
- मोका तपासणी करतेवेळी प्रत्यक्ष आढळलेले अंतर नमूद करावे.
- मोका तपासणी करतेवेळी संचातील एखाद्या घटकांचे, देयकातील नमूद परिमाणापेक्षा कमी परिमाण आढळल्यास, क्षेत्रावर प्रत्यक्षात आढळून आलेले परिमाण नोंदवावे.
- एखाद्या घटकाचे, जास्त परिमाण आढळल्यास देयकामध्ये नमूद असलेले परिमाण नोंदवावे.
- ई-टिबक वरील मोका तपासणी भरल्यानंतर ई-टिबक प्रणालीवरील फॉर्मवर जनरेट झालेल्या पीडीएफ अहवालामध्ये खालील प्रमाणे तीन रक्कमा येतात.

१	मंजूर दराप्रमाणे येणारी रक्कम (As Per Approved Rate)	Cost (Spot) Rs.	Fitting & Accessories	Total (Spot) Rs.
२	देयकातील व मोका तपासणीत आढळलेल्या घटकांच्या परिमाणानुसार येणारी रक्कम (As Per Bill Invoice)	Cost (Spot) As Per Bill Invoice Rs.	Fitting & Accessories	Total (Spot) Rs. As Per Bill Invoice Rs.
३	Indicative Cost As Per- Per Drop More Crop Guidelines	Indicative Cost Rs.	Optional Cost Rs.	Total Indicative Cost Rs.

- प्रकल्पाच्या डिबीटी मोबाईल अॅप्लिकेशन वर **Spot Verification Details** मध्ये वरील तक्त्यातील अ. क्र. ३ मधील **Optional Cost, Indicative Cost** आणि अ. क्र.२ मधील **Total (Spot) Rs. As Per Bill Invoice Rupees** भरावी यानंतर **Recommended Subsidy Amount** प्रमाणे अनुदान शिफारस करावी.
- प्रकल्पांतर्गत देण्यात येत असलेले अनुदान हे जीएसटी रकमेसह आहे. त्यामुळे येणारी अनुदान शिफारस रक्कम (**Recommended Subsidy Amount**) हि जीएसटी रकमेसह असेल.
- शेतकऱ्यास पूर्वसंमतीची रक्कम, त्याने अर्जात नमूद केलेल्या अंतर व क्षेत्रानुसार परिगणित होते, तथापि, शेतकऱ्याने सादर केलेल्या देयकात **Optional Component** नमूद असून तो बसविला असल्यास, अशा **Optional Component** ची किंमत पोर्टलवर **Spot Verification Details** मध्ये भरणे आवश्यक आहे.

१५. पर्यायी घटक (Optional Component) - केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनानुसार प्रति थेंब अधिक पिक सुक्ष्म सिंचन घटकांतर्गत लाभार्थ्यांनी खालील पर्यायी घटक (Optional Component) खरेदी केल्यास त्यास अनुदान देय असुन पर्यायी घटकांचे मापदंड तपशील खालीलप्रमाणे आहेत.

अ.क्र.	पर्यायी घटक (Optional Component)	किंमत (रु.)	
१.	Sand Filter With Back Wash Assembly	१० M ^३ /HR X १.५"	९७७५
		२० M ^३ /HR X २"	१३२२५
		२५ M ^३ /HRX२"	१६१००
		३० M ^३ /HR २.५"	१८४००
२.	Hydro Cyclone Filter	२० M ^३ /HR X २"	४०२५
		२५ M ^३ /HRX२"	४६००
		३० M ^३ /HR २.५"	६३२५
३	Fertilizer Tank With Assembly	३० LITERS	३२२०
		६० LITERS	५७५०
४	Drip Line Winder	---	२०००

१६. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचना मधील मुद्दा क्र.१३.१ नुसार व्हेन्चुरी किंवा फर्टीलायझर टँक या दोन्हीपैकी एकाच घटकास अनुदान देय राहिल.
१७. उप कृषि अधिकारी यांनी मोका तपासणी करतेवेळी प्रकल्पाच्या मोबाईल ॲप्लीकेशनचा वापर करून शेतकरी / शेतकरी प्रतिनिधी यांचे समवेत संचाचे भौगोलिक स्थानांकन (Geo Tagging) पूर्वसंमती प्राप्त सर्वे नंबर मध्ये करणे अनिवार्य राहिल.
१८. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचना २०२४ मधील परिच्छेद ९.४ मध्ये नमुद केल्यानुसार Annexure-IV a to g, मध्ये ठिबक सिंचन संचाकरीता ०.२० हेक्टर ते ५.०० हेक्टर क्षेत्रा पर्यंतच्या Indicative Bill Of Quantities (An Indicative List Of System Components Required For Installing a Drip Irrigation System) तसेच Annexure- V ते Annexure- IX मध्ये तुषार सिंचन संचाकरीता साहित्याचे परीमाण व स्पेसिफीकेशन देण्यात आले आहेत. तथापी केंद्र शासन मार्गदर्शक सूचना सन २०२४ मधील मुद्दा क. १४.१ मध्ये स्पष्ट केल्यानुसार Annexure-IV a ते Annexure-IV g, तसेच Annexure-V ते Annexure- XI मधील साहित्य हे दिशादर्शक असुन शेत परीस्थिती, सुक्ष्म सिंचन आराखडा, कृषि हवामान परीस्थिती इत्यादी नुसार त्यामध्ये बदल होऊ शकतो. मात्र अनुदान परीगणना करताना केंद्र शासन मार्गदर्शक सुचना मधील नमुद संच उभारणी खर्च मर्यादा लागू राहिल.
१९. प्रत्यक्ष मोका तपासणी वेळी उप कृषि अधिकारी यांनी लाभार्थ्यांने अपलोड केलेल्या देयकाची मूळ प्रतिची पडताळणी करून सदर देयक पडताळणी केल्याबाबतचा अभिप्राय नोंदवून सदर देयक साक्षांकित करून मोका तपासणी अहवालासोबत अपलोड करावे.
२०. मोका तपासणी अहवाल डीबीटी पोर्टलवर पुर्णपणे नोंदविल्यानंतर व आवश्यक कागदपत्रे उपलोड करून अनुदानाची रक्कम शिफारस केल्यानंतर लेखाधिकारी यांना पुढील कार्यवाहीस पाठवतील.
२१. जर सदर प्रकरणी मार्गदर्शक सूचनेनुसार काही त्रुटी आढळून आल्यास संबंधित लाभार्थ्यांस त्रुटी पूर्ततेसाठी सदर प्रकरण परत करण्यात येईल.
२२. प्रत्यक्षात संच बसविलेले नसतांना अथवा विहित मापदंडापेक्षा जास्त अनुदानाची शिफारस केल्यास संबंधित उप कृषि अधिकारी वसुलीस व कारवाईसाठी जबाबदार राहतील .
२३. उप कृषि अधिकारी यांनी मोका तपासणीच्या वेळी संचाचे घटकावर प्रत्यक्ष बीआयएस नंबर, सीएमएल नंबर, बॅच नंबर पाहून खात्री करावी व त्याची नोंद मोका तपासणी अहवालात घ्यावी.

तुषार सिंचन संचाच्या पाईपवर एम्बॉसींग/ कार्विंग (Embossing /Carving) :-

२४. लाभधारक शेतकऱ्यांकडे प्रत्यक्ष संचाची तपासणी करताना तुषार सिंचन संच दुसऱ्या शेतकऱ्यांकडून आणला जाऊ नये व त्यामुळे एका संचावर दोन वेळा अनुदान दिले जाऊ नये म्हणून तुषार संचाचे पाईपच्या जोडावर, फिमेल पार्टवर एम्बॉसींग करून पुढीलप्रमाणे मजकूर लिहावा.
२५. पोर्टेबल स्प्रींकलर संचाचे पाईपच्या जोडावर, फिमेल पार्टवर एम्बॉसींग करून पुढीलप्रमाणे मजकूर लिहावा “शेतकऱ्याचे नाव, गाव, संच बसविल्याचे वर्ष.” सदरचा मजकूर ठळकपणे व सहजपणे वाचता (Normal Eyesight) येईल असा वितरकाकडून संच हस्तांतरित करण्यापूर्वी सुस्पष्टपणे कोरून टाकण्यात यावा. कोरल्यानंतर त्यावर रंग द्यावा, मजकूर कोरतांना शक्यतो साधे मशीनद्वारे कोरावा. मजकूर सहजासहजी नष्ट होणार नाही अशा स्वरूपात असावा.
२६. सदर मजकूर लिहिला आहे याबाबतची क्षेत्रीय अधिका-यांनी मोक्या तपासणीच्या वेळी खात्री करावी व त्याची नोंद मोक्या तपासणी अहवालात घ्यावी. मोक्या तपासणीत वरील प्रमाणे एम्बॉसींग आढळले नाही तर असे प्रस्तावांची अनुदान अदायगी करीता शिफारस करण्यात येऊ नये.
२७. एम्बॉसींग न करता तुषार सिंचन संच पुरवठा केल्याचे आढळल्यास, तसा अहवाल उप कृषि अधिकारी यांनी तालुका कृषि अधिकारी यांना सादर करावा, तालुका कृषि अधिकारी यांनी संबंधित वितरकास ३ दिवसांच्या आत एम्बॉसींग करण्याबाबत नोटीस जारी करावी. अशा प्रकारच्या एकुण ३ नोटीसा देऊनही वितरकाने एम्बॉसींग न केल्यास सदर वितरकाची नोंदणी रद्द करण्याची शिफारस जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालयास करावी. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांनी संबंधित वितरकास काळ्या यादीत टाकून बँक गॅरंटी जप्त करावी व पुढील वर्षी त्याची नोंदणी करू नये.
२८. उत्पादक / कंपनी निहाय सीएमएल नंबरचा तक्ता मोक्या तपासणी अहवाल ई-टिबक पोर्टलवर उपलब्ध करून देण्यात आला आहे. प्रत्यक्ष मोक्या तपासणी करताना सदर तक्त्यातील नमुद सीएमएल नंबर नुसार पडताळणी करावी.
२९. छाननी अंती पात्र ठरलेल्या शेतकऱ्यांचे अर्ज लेखाधिकारी उपविभाग स्तर यांचे स्तरावर शिफारस करतील.
३०. शेतकऱ्यांचे देयक, संच आराखड्यामध्ये तुटी आढळून आल्यास, देयक अपलोड करताना चुकीची माहिती भरल्यास असे अर्ज तुटी पूर्ततेसाठी शेतकऱ्यांना ऑनलाइन परत पाठवतील.
३१. ज्या अर्जाच्या तुटीची पूर्तता होऊ शकत नाही अशा अपात्र ठरलेल्या शेतकऱ्यांचे प्रस्ताव उप कृषि अधिकारी शोरा नमुद करून रद्द करतील.
३२. कोणत्याही वैध कारणाशिवाय शेतकऱ्यांचा अर्ज रद्द केल्याचे निदर्शनास आल्यास संबंधितांवर महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम १९७९ मधील नियम १० अन्वये कारवाई करण्यात येईल.

७. लाभार्थी अनुदान मंजूरी व वितरण

लेखाधिकारी उपविभाग स्तर :

१. उप कृषि अधिकारी यांनी शिफारस केलेल्या प्रस्तावाची लेखा अधिकारी उपविभाग स्तर हे मुख्यतः खालील बाबींची छाननी करतील. शेतकऱ्याने अपलोड केलेले देयक, सूक्ष्म सिंचन संच आराखडा, इत्यादी तसेच उप कृषि अधिकारी स्तरावरून अपलोड केलेले मोक्या तपासणी अहवाल, स्थळ पाहणी फोटो, साक्षात्कृत देयक, व इतर कागदपत्रे.
२. उप कृषि अधिकारी यांनी शिफारस केलेली रक्कम मार्गदर्शक सुचनेनुसार आहे काय याची खातरजमा करतील.
३. अनुदान प्रस्ताव व तपासणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर लेखाधिकारी यांनी अनुदान प्रस्ताव तपासून पडताळणी करून पात्र प्रस्तावांना उप विभागीय कृषि अधिकारी यांचेकडे अनुदान अदायगीसाठी शिफारस करावी.
४. प्रस्तावाच्या छाननी दरम्यान तुटी आढळून आल्यास शोरा नमुद करून संबंधित उप कृषि अधिकारी यांचे कडे तुटी पूर्ततेसाठी परत (Back To Stage) पाठवतील.

उपविभागीय कृषि अधिकारी :

१. लेखाधिकारी स्तरावरून शिफारस झालेले प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर देयक व मोका तपासणी अहवालाची छाननी उपविभागीय कृषि अधिकारी स्तरावर करण्यात येईल व लेखाधिकारी यांनी शिफारशीत केलेल्या अनुदानाच्या रकमेस अंतिम मान्यता देतील.
२. प्रस्तावाच्या छाननी दरम्यान तुटी आढळून आल्यास शोरा नमूद करून मागील डेस्क वर सदर प्रकरण तुटी पूर्ततेसाठी परत (Back To Stage) पाठवतील.
३. शासनाने क्षेत्रनिहाय विविध लॅटरल अंतरासाठी निर्धारित केलेल्या Indicative Cost पेक्षा कमी किंमतीचे बिल असेल, तर घटकांची खात्री करून बिलाच्या रक्कमेवर अनुदानाची परिगणना करावी, मात्र Indicative Cost पेक्षा जास्त किंमतीचे बिल असेल, तर घटकांची खात्री करून संबंधीत Indicative Cost नुसार अनुदान परिगणना करावी. कोणत्याही परिस्थितीत जास्तीचे अनुदान अदा होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.
४. मार्गदर्शक सुचनेत नेमून दिल्याप्रमाणे पर्यवेक्षकीय तपासणी करणे.

८. देयके, संच आराखडा व लाभार्थी स्वयं घोषणा पत्र तपासणी च्या सर्वसाधारण बाबी

छाननी करतांना अधिकारी/कर्मचारी यांनी खालील बाबी तपासाव्यात.

बिल इन्व्हाइस

- A. सुक्ष्म सिंचन संच उत्पादक कंपनीने सादर केलेले व कृषि विभागाने मान्यता दिलेले किंवा त्यापेक्षा कमी दर असल्याची खात्री करावी.
- B. ठिबक सिंचन संचाकरीता लॅटरल, इनलाईन, इमिटर, फिल्टर, पीव्हीसी / एचडीपीई पाईप, व्हॅन्चुरी, सॅन्ड फिल्टर, हायड्रोसायक्लोन फिल्टर, फर्टीलायझर टँक या घटकाचा तसेच तुषार सिंचन संचाकरीता एचडीपीई पाईप, या प्रमुख घटकांचा बॅच नंबर देयकावर असल्याची खात्री करावी.
- C. बिल इन्व्हाइस संबंधित कंपनीचे असावे, ते जर कंपनीने नेमलेल्या अधिकृत वितरकाचे असेल तर त्या बिलावर अधिकृत कंपनी प्रतिनिधीची स्वाक्षरी, नाव व कंपनीचे सील / शिक्का असावा. तसेच देयकावर संबंधीत वितरकाचा जीएसटीएन क्रमांक नमूद असावा.
- D. शासनाने निर्धारित केलेल्या विविध लॅटरल अंतरासाठी निश्चित केलेल्या संच उभारणी खर्च मर्यादेपेक्षा कमी किंमतीचे बिल असेल, तर घटकांची खात्री करून बिलाच्या रक्कमेवर अनुदानाची परिगणना करावी. मात्र विविध लॅटरल अंतरासाठी निश्चित केलेल्या संच उभारणी खर्च मर्यादेपेक्षा जास्तीचे बिल असेल, तर घटकांची खात्री करून संबंधीत लॅटरल अंतरासाठी शासनाने निर्धारित केलेल्या संच उभारणी खर्च मर्यादा रक्कमेवर अनुदान परिगणना करावी. कोणत्याही परिस्थितीत जास्तीचे अनुदान अदा होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

सुक्ष्म सिंचन आराखडा

- A. सुक्ष्म सिंचन आराखडा तांत्रिकदृष्ट्या योग्य व आर्थिकदृष्ट्या किफायतशिर असल्याचे प्रमाणपत्र (परिशिष्ट - ६) कंपनीचे तांत्रिक प्रतिनिधीनी (Technical Representative) त्यांचे नांव, स्वाक्षरी व कंपनीच्या शिक्क्यासह असल्याची खात्री करावी.
- B. तांत्रिक प्रतिनिधीचे नांव, नमुना स्वाक्षरी, कंपनी शिक्क्याचा तपशील जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी कार्यालयाने उपलब्ध करून दिलेल्या नमुन्याप्रमाणे असल्याची खात्री करूनच उप कृषि अधिकारी यांनी अनुदानासाठी शिफारस करावी.

९. विविध लागवड अंतरावरील क्षेत्राकरीता खर्च मर्यादा व अनुदान मर्यादा -

- A. ठिबक सिंचन - केंद्र शासनाने सन २०२४ मध्ये प्रसिध्द केलेल्या मार्गदर्शक सुचनातील मुददा क्र. ९ नुसार खालीलप्रमाणे ठिबक सिंचन संच उभारणीच्या खर्च मर्यादा निश्चित केलेल्या आहेत त्यानुसार विविध लॅटरल अंतर व प्लॉट साईजनुसार ठिबक सिंचन संचाचे अनुदान परिगणना करणेसाठी खर्च मर्यादा राहिल.

ठिबक सिंचनकरिता अनुदान परीगणीत करण्यासाठी खर्च मर्यादा (रक्कम रुपयात)

ठिबक सिंचन								
अ.क्र	लागवडीचे अंतर गट (मी× मी.)	०.२ हेक्टर	०.४ हेक्टर	१ हेक्टर	२ हेक्टर	३ हेक्टर	४ हेक्टर	५ हेक्टर
१	१२ × १२	१०५२६	१८००९	२४५८६	३९०९८	६०७०४	७५५२१	९६१६६
२	१० × १०	१०८५४	१८६५२	२६१८१	४२२२६	६५४८७	८२०२५	१०४२९२
३	९ × ९	११०९१	१९११४	२७३०४	४४४६९	६८८५३	८६६०६	११००२४
४	८ × ८	११३३०	१९७११	२८७७७	४७३१४	७३२७२	९२६१५	११७५२९
५	६ × ६	१२४००	२१६९३	३४६८७	५७९८७	९३६८८	११३६१८	१४२५६६
६	५ × ५	१३१४४	२३४८६	३९३७८	६७१९९	९७११०	१२३४०९	१६५८१५
७	४ × ४	१४६०२	२४३२६	४१५३४	७२७९९	११३५६०	१४८६८४	१७६९६४
८	३ × ३	१५७९२	२६१९०	४७७५१	८२६५४	१२७३०६	१६०१०३	२००४५५
९	२.५ × २.५	१९५१६	३५३९३	६८२३४	१२४२१६	१८९७२४	२६६२७४	३२५२३३
१०	२ × २	२३९३२	४१३०३	८३०८५	१६१२६३	२३४२८०	३२५४६९	३९९४९४
११	१.५ × १.५	२८१०६	४६९९५	९७२४५	१८५३२४	२७६७६७	३८२२४६	४७०३०६
१२	२.५ × ०.६	२०२०१	३५०००	७१७३३	१३१८२४	२०१४६४	२७९७७०	३४३४३३
१३	१.८ × ०.६	२४५६९	४२९९२	९१५६०	१७३२९८	२६०८६८	३५५३२३	४४२४८४
१४	१.५ × ०.६	२८००३	५०११६	१०९५३१	२०७८६०	३१३९०९	४२५१८९	५३०९०५
१५	१.२० × ०.६ (किंवा त्यापेक्षा कमी अंतर)	३१४३६	५७२४१	१२७५०१	२४२४२२	३६६९५०	४९५०५५	६१९३२६

B. तुषार सिंचन संच -

- चल स्प्रींकलर (पोर्टेबल) - केंद्र शासनाने सन २०२४ मध्ये प्रसिध्द केलेल्या मार्गदर्शक सुचनातील मुददा क्र. १२.३ नुसार खालीलप्रमाणे संच उभारणीच्या किमती निर्धारित केलेल्या आहेत. सदर मार्गदर्शक सूचनानुसार पोर्टेबल तुषार सिंचन संच उभारणीच्या निर्धारित केलेल्या किमती (Indicative Cost) अनुदान परिगणना करण्यासाठी अंतिम समजण्यात याव्यात. नमुद क्षेत्रा व्यतिरीक्त इतर क्षेत्राकरीता अनुदानाची परीगणना नजीकच्या क्षेत्रानुसार Pro Rata / Average Basis पध्दतीनुसार करण्यात येईल.

चल स्प्रींकलर (पोर्टेबल)

तुषार सिंचन			
क्षेत्र (हे.)	६३ मी. मी	७५ मी. मी	९० मी. मी
०.४० हे. पर्यंत	१३२११	लागू नाही	लागू नाही
१.०० हे. पर्यंत	२१५८८	२४१९४	लागू नाही
२.०० हे. पर्यंत	३११६७	३४६५७	लागू नाही
३.०० हे. पर्यंत	लागू नाही	लागू नाही	४६७७९
४.०० हे. पर्यंत	लागू नाही	लागू नाही	५८९९५
५.०० हे. पर्यंत	लागू नाही	लागू नाही	६६७८९

- मायक्रो स्प्रींकलर - केंद्र शासनाने सन २०२४ मध्ये प्रसिध्द केलेल्या मार्गदर्शक सुचनातील मुददा क्रं. १२.४ नुसार खालीलप्रमाणे संच उभारणीच्या किंमती निर्धारित केलेल्या आहेत, पालेभाज्या, रोपवाटिकांना सिंचन करण्यासाठी मायक्रो स्प्रींकलरचा वापर केला जातो. सिंचन देण्याव्यतिरिक्त, रोपांजवळील सूक्ष्म हवामान परिस्थिती बदलण्यास देखील मायक्रो स्प्रींकलर मदत करते. मायक्रो स्प्रींकलरची निवड फवारणी पिकाचा प्रकार, मातीचा प्रकार इत्यादीवर अवलंबून असते.

मायक्रो सिंक्रलर

क्षेत्र (हे.)	०.४०	१.००	२.००	३.००	४.००	५.००
अंतर						
(५ × ५) मी.	३२७१३	६५१०२	११४४२६	१६४९३७	२२२७२१	२८१५५७
(३ × ३) मी.	३८२६३	७४२५९	१३३८२१	१९१०७८	२६३८५२	३२१४६२

- III. **मिनी सिंक्रलर** - मिनी सिंक्रलर शोगदाणे, बटाटा, कांदा, आले, लहान आकाराची चारा पिके इ. यासारख्या पिकांसाठी वापरले जातात. मिनी सिंक्रलरचा अंतर निहाय आणि क्षेत्रनिहाय सूचक खर्च केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचना सन २०२४ मध्ये मुददा क्र. १२.५ नुसार खालीलप्रमाणे आहेत, केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेप्रमाणे, मिनी सिंक्रलर करीता २५/३२ मिमि एलएलडीपीई प्लेन लॅटरल २.५ किग्रॅ/सेमी^२, क्लास २ वापरणे अनिवार्य आहे.

मिनी सिंक्रलर

क्षेत्र (हे.)	०.४०	१.००	२.००	३.००	४.००	५.००
अंतर						
(१० × १०) मी.	४५६९४	९४१३४	१७६७६६	२६८४२२	३४५४९७	४२३२३६
(८ × ८) मी.	४७५२८	१०३८७३	१८७९२९	२९०९३५	३८००३१	४६९८९०

- IV. **लार्ज व्हालूम सिंक्रलर इरिगेशन सिस्टीम (रेनगन)** - मोठ्या प्रमाणात सिंक्रलर सिंचन प्रणाली (रेनगन) वापरली जातात. या सिंक्रलर्सचा डिस्चार्ज १०,००० LPH ते ३२,००० LPH पर्यंत असतो आणि पाणी फवारण्याची त्रिज्या २४ मी. ते ३६ मी. असते. रेनगन कार्यान्वित होण्यासाठी उच्च दाब आणि उच्च प्रवाह असणाऱ्या पंप आणि पाईपची आवश्यक असते. कमी वेळेत जास्त क्षेत्रास सिंचन देण्यासाठी रेनगन वापरण्यात येते. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचना सन २०२४ मधील मुददा क्र. १२.७ नुसार खालीलप्रमाणे क्षेत्रनिहाय व पाईपच्या व्यासानुसार खर्च मर्यादा दिलेल्या आहेत.

क्षेत्र (हे.)	६३ मी. मी	७५ मी. मी	९० मी. मी
१.०० हे.	३१६८४	३८१२७	लागू नाही
२.०० हे.	लागू नाही	४८३७०	लागू नाही
३.०० हे.	लागू नाही	लागू नाही	६२७६७
४.०० हे.	लागू नाही	लागू नाही	७२७५१
५.०० हे.	लागू नाही	लागू नाही	७९८९४

१०. कंपनी व वितरकांच्या जबाबदाऱ्या -

१. प्रकल्पांतर्गत कृषि आयुक्तालय स्तरावर नोंदणीकृत उत्पादक कंपनी व त्यांचे जिल्हा स्तरावर नोंदणीकृत अधिकृत वितरक यांचेकडून खरेदी करण्यात आलेलेच सूक्ष्मसिंचन संच अनुदानास पात्र राहतील.
२. कृषि आयुक्तालय मार्फत नोंदणी, नुतनीकरण व इतर अटीशर्तीच्या अनुषंगाने वेळोवेळी निर्गमित मार्गदर्शक सूचना उत्पादक कंपनी व त्यांचे अधिकृत विक्रेते यांना लागू राहतील.
३. कृषि आयुक्तालयाचे पत्र क्रमांक जा.क्र. कृआ /फलो -४/सुसियो/मा.सु./२६३५९ दिनांक २५/१०/२०२४ अन्वये निर्गमित केलेल्या सूक्ष्मसिंचन योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनामध्ये नमूद कंपनी व वितरकांच्या जबाबदाऱ्या प्रकल्पास लागू राहतील.

११. सर्वसाधारण सुचना —

१. प्रकल्पांतर्गत सूक्ष्म सिंचन योजनेंतर्गत अर्ज प्राप्त करून घेण्यासाठी उपविभाग स्तरावर योजनेस व्यापक प्रसिध्दी देण्यासाठी गावासमूहामध्ये भिंतीपत्रके ग्राम पंचायतीचे नोटीस बोर्डवर लावण्यात यावीत. तसेच वेळोवेळी गावस्तरावर होणा-या बैठका/मेळावे/भेटीद्वारे सदर प्रकल्प घटकाचा प्रचार करण्यात यावा.
२. विद्युत पुरवठा, चारी खोदणे, ओव्हरहेड टॅक, इंजिन/ विद्युत पंप, पॅनेल, विद्युतीकरणाचे काम इ.बाबी करिता येणारा खर्च लाभार्थ्यांने स्वतः करावा. सदर अनुषंगिक बाबीसाठी अनुदान अनुज्ञेय असणार नाही.
३. फिटींग्ज व अॅक्सेसरीज सेटमध्ये टी, एल्बो, रिड्युसर, फिमेल थ्रेडेड अॅडाप्टर, मेल थ्रेडेड अॅडाप्टर, एन्ड कॅप, नट बोल्टसह फ्लॅन्ज, सर्किस सॅडल, बेन्ड, जीआयएन निपल, टालफॅन टॅब, पीव्हीसी सेन्ट्रल जॉईंट इत्यादि बाबीचा खर्च एकूण खर्चात समाविष्ट आहे. त्याप्रमाणे प्रत्यक्ष संच उभारणीसाठी साहित्य वापरांप्रमाणे बिले घेण्यात यावीत.
४. मुख्य पीक व आंतरपिकांत संच बसविला असल्यास शेतकऱ्यांच्या पसंतीनुसार एकाच पिकास, लॅटरल अंतर गटाच्या निर्धारित खर्च मर्यादाप्रमाणे देय असलेले अनुदान देण्यात येईल.

तालुका कृषि अधिकारी -

१. वितरक / विक्रेत्यांनी विहित परिशिष्ट-५ (क), परिशिष्ट-५ (ड) आणि परिशिष्ट-५ (इ) मधील त्रैमासिक अहवाल, तिमाही संपल्यानंतरच्या १५ तारखेपर्यंत तालुका कृषि अधिकारी कार्यालयास सादर केलेल्या माहितीनुसार साठा नोंदवहीसोबत तुलना करून सर्व बाबी प्रमाणित आढळल्यास तसे नमुद करून जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांना दि. २० तारखेपर्यंत सादर करावे. त्याची प्रत संबंधित वितरकास देण्यात यावी.

उपविभागीय कृषि अधिकारी -

२. मार्गदर्शक सुचनेप्रमाणे उपविभाग स्तरावरून योजना अंमलबजावणीचे सनियंत्रण करणे अधिनस्त तालुका कृषि अधिकारी व मंडळ कृषि अधिकारी यांचे क्षेत्रिय तपासणीबाबत सनियंत्रण करणे.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी -

३. जिल्ह्यामध्ये लाभार्थी निवड व अनुदान अदायगी यासह सर्व कार्यवाही मार्गदर्शक सूचनेनुसार होत असलेबाबत वेळोवेळी पडताळणी करावी.
४. कृषि आयुक्तालयस्तरावरून नोंदणी आणि नुतणीकरण देण्यात आलेल्या उत्पादकांच्या अधिकृत वितरकांना संबंधित जिल्हा स्तरावर विहित अटी शर्तीच्या अधीन राहून ई ठिबक आज्ञावलीद्वारे नोंदणी देण्यात यावी.
५. प्रकल्पाच्या डीबीटी पोर्टलद्वारे ठरवून दिलेल्या कालमर्यादेनुसार व मार्गदर्शक सूचनेनुसार योजना अंमलबजावणीचे सनियंत्रण करावे.
६. नोंदणीकृत उत्पादक कंपनी व वितरकांनी सादर केलेल्या परिशिष्ट ५ (अ), परिशिष्ट ५ (ब), परिशिष्ट ५ (क), परिशिष्ट-५ (ड) आणि परिशिष्ट-५ (इ) मधील माहिती प्रत्येक तीन महीन्यांनंतर जिल्हा स्तरावर पडताळणी करावी. नोंदणीकृत विक्रेते यांचेकडील साठा नोंदवही विहित नमुना परीशिष्ट क्र. १६ नुसार पुर्ण केलेबाबत तसेच तपासणी केल्याचा त्रैमासिक अहवाल तालुका कृषि अधिकारी यांचेकडून प्राप्त करून त्याप्रमाणे पडताळणी करावी. ज्या वितरकाच्या बाबतीत तफावत आढळून येईल त्यांच्याकडून लेखी खुलासा घेऊन दोषी वितरकावर दंडात्मक कारवाई करावी, सदर त्रैमासिक अहवाल विभागीय कृषि सहसंचालक यांना सादर करावा.
७. मार्गदर्शक सुचनेत नेमून दिल्याप्रमाणे पर्यवेक्षकीय तपासणी करणे.

विभागीय कृषि सहसंचालक :-

- विभागामध्ये लाभार्थी निवड व अनुदान अदायगी यासह सर्व कार्यवाही मार्गदर्शक सूचनेनुसार होत असले बाबत वेळोवेळी पडताळणी करावी.
- नोंदणीकृत उत्पादक कंपन्यांनी जिल्हास्तरावर सादर केलेल्या परिशिष्ट ५-अ. परिशिष्ट ५ (ब) व वितरकांनी सादर केलेल्या परिशिष्ट-५ (क), परिशिष्ट-५ (ड) आणि परिशिष्ट-५. (इ) मधील माहिती तसेच नोंदणीकृत विक्रेते यांचेकडील साठा नोंदवहीसोबत पडताळणी केल्याचा त्रैमासिक अहवाल जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचेकडून प्राप्त करून सनियंत्रण करावे.
- मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे विभागीय स्तरावरून योजना अंमलबजावणीचे सनियंत्रण करणे.
- अधिनस्त क्षेत्रीय अधिका-यांचे क्षेत्रिय तपासणी बाबत सनियंत्रण करणे.
- मार्गदर्शक सुचनेत नेमून दिल्याप्रमाणे पर्यवेक्षकीय तपासणी करणे.

१. क्षेत्रीय तपासणी

घटकाची अंमलबजावणी यशस्वीरित्या होण्याच्या दृष्टिने सोबतच्या विहित परिशिष्ट- ४ मधील नमुन्यात खालील प्रमाणात तपासणी करण्यात यावी.

सनियंत्रण अधिकारी	तपासणी टक्केवारी
विभागीय कृषि सहसंचालक	१ संच प्रति माह
नोडल अधिकारी, वि.कृ.स.सं. कार्यालय	२ संच प्रति माह
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	३ संच प्रति माह
नोडल अधिकारी, जि.अ.कृ.अ. कार्यालय	३ संच प्रति माह
उपविभागीय कृषि अधिकारी	३ %
तालुका कृषि अधिकारी	७ %
मंडळ कृषि अधिकारी	२० %
उप कृषि अधिकारी/ सहाय्यक कृषि अधिकारी	१०० %

वरीलप्रमाणे तपासणीचा अहवाल परिशिष्ट-४ (क) मध्ये दरमहा निकटतम वरीष्ट कार्यालयाकडे सादर करावा. विभागीय कृषि सह संचालक यांनी प्रकल्प संचालक यांना अहवाल सादर करावा. उपविभागीय कृषि अधिकारी यांनी मापदंडाप्रमाणे ३ टक्के तपासणी करीत असतांना संचाच्या गुणवत्तेबाबत दोष आढळून आल्यास खात्री करणेकरीता नमुना काढून प्रयोगशाळेस तपासणीस पाठविणेबाबत कृषि उपसंचालक यांना लेखी पत्राद्वारे कळविवावे. सदर नमुना संख्या कृषि उपसंचालक यांना कृषि आयुक्तालयाने देण्यात आलेल्या लक्षांकाचे व्यतिरिक्त राहिल. क्षेत्रिय तपासणी करत असतांना लाभार्थ्यांनी सादर केलेल्या ७/१२ वरील सर्वे नंबर नुसार संच बसविले असल्याची खात्री करून तपासणी करावी.

परिशिष्ट - १

अर्ज छाननी विविध स्तर

अनु क्र.	कार्यवाही प्रक्रिया	स्तर	कालमर्यादा
२.	लाभार्थी शेतकान्याने अर्ज करणे व आवश्यक कागदपत्रे अपलोड करणे	लाभार्थी	-
३.	लाभार्थी शेतकान्याने अपलोड केलेली कागदपत्रे व माहिती यांची पडताळणी करणे	समूह सहाय्यक	१० दिवस
४.	ग्राम कृषि विकास समितीची मान्यता घेणे	समूह सहाय्यक / ग्राम कृषि विकास समिती	१० दिवस
५.	लाभार्थी शेतकान्याने अपलोड केलेली कागदपत्रे व माहिती तसेच ग्राम कृषि विकास समितीची मान्यता यांची पडताळणी करणे	सहाय्यक कृषि अधिकारी	१० दिवस
६.	पूर्वसंमती देणे	तालुका कृषि अधिकारी	१० दिवस
७.	अनुदान मागणी करणे	लाभार्थी शेतकारी	३० दिवस
८.	मोका तपासणी करणे	उप कृषि अधिकारी	१० दिवस
९.	लाभार्थी शेतकान्याने अपलोड केलेली देयके, मोका तपासणी अहवाल, व इतर अनुषंगिक कागदपत्रे तपासणे व अनुदान शिफारस करणे	लेखाधिकारी (उप विभागीय कृषि अधिकारी कार्यालय)	१० दिवस
१०.	अंतिम अनुदान मंजूरी देणे.	उप विभागीय कृषि अधिकारी	१० दिवस
११.	अनुदान वितरण करणे.	प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष	-

परिशिष्ट - २

नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प ठिबक सिंचन/मिनी/मायक्रो सिंचकलर संच - मोका तपासणी परिशिष्ट

शेतकऱ्याचे नाव				गावाचे नाव	
तालुका		जिल्हा		सर्व्हे नंबर / गट क्र	
पिकाचे नाव		अंतर (मी.)		तपासणी दिनांक	
पूर्वसंमती क्र. व दिनांक		पूर्वसंमती क्षेत्र हे		प्रत्यक्ष क्षेत्र हे	
देयक क्र. व दिनांक					

अ.क्र	साहित्याचे नाव	साईज/ क्षमता	परिमाण	बी. आय. एस.	बिलाप्रमाणे		मी. / संख्या	प्रत्यक्षात		मी. / संख्या
					CML No.	बॅच नं		CML No.	बॅच नं	
१	स्क्रीन / डिस्क फिल्टर	१०/२०/२५/३०/#.....m३/hr	नग	१२७८५						
२	व्हेन्च्युरी व मॅनिफोल्ड	३/१"/१.५"/२"/२.५".....	नग	१४४८३ (पार्ट १)						
३	एअर रिलीज व्हॉल्व	१"/१.५"/२"/.....	नग	NA						
४	नॉन रिटर्न व्हॉल्व	१.५"/२"/२.५".....	नग	NA						
५	बायपास असेम्बली	२.५"x२", २"x१.५", १.५"x१.५"	नग	NA						
६	पीव्हीसी पाईप (वर्ग२)/ एचडीपीई पाईप	५० mm	मिटर	४९८५						
		६३ mm	मिटर	४९८५						
		७५ mm	मिटर	४९८५						
		९० mm	मिटर	४९८५						
	mm								
७	प्लेन लॅटरल वर्ग २	१२ mm	मिटर	१२७८६						
		१६ mm	मिटर	१२७८६						
		२० mm	मिटर	१२७८६						
		२० mm	मिटर	१२७८६						
		३२ mm	मिटर	१२७८६						
८	एमिटिंग पाईप (वर्ग२) Regulated/Non Regulated	१२ mm LPH CM	मिटर	१३४८८						
		१२ mm LPH CM	मिटर	१३४८८						
९	इमीटर/ड्रीपर	४ Lph/८ Lph/.....	नग	१३४८७						
१०	कंट्रोल व्हॉल्व	६३ mm	नग	NA						
		७५ mm	नग	NA						
११	फलश व्हॉल्व	५०mm / ६३mm / ७५ mm	नग	NA						
१२	थोटल व्हॉल्व	१.५"/२"/२.५".....	नग	NA						

मिनी / मायक्रो सिंचकलर सेट साठी आवश्यक इतर घटक तपासणी अहवाल

१३	मायक्रो सिंचकलर सेट		संच							
१४	मिनी सिंचकलर नोजल		नग	१२२३२						
१५	मिनी सिंचकलर असेम्बली									
१६	रायजर रॉड व असेम्बली		नग	NA						

Optional items तपासणी अहवाल

१७	सॅड फिल्टर (बॅक वॉश असेम्बलीसह)	१०/२०/२५/३०/.....m३/hr	नग	१४६०६						
१८	हायड्रोसायक्लोन फिल्टर	१०/२०/२५/३०/.....m३/hr	नग	IS १४७४३						
१९	फर्टिलायझर टँक (असेम्बलीसह)	३०/६०/९०/..... Liter	नग	१४४८३ पार्ट ३						
२०	ड्रीप लाईन वाईडर		नग							
२१	फिटिंग व अॅक्सेसरीज		प्रत्यक्ष							

शेरा:-

मी उप कृषी अधिकारी, सजा..... ता..... जि प्रमाणित करतो की, वरीलप्रमाणे मी मोका तपासणी केलेली असून ती क्षेत्र परीस्थितीप्रमाणे बरोबर आहे. सदर प्रकरणी मार्गदर्शक सूचना, मंजूर मापदंड व प्रत्यक्ष शेतपरिस्थितीनुसार हे. क्षेत्रासाठी अनुदान रक्कम रु. अदा करणेसाठी शिफारस करण्यात येत आहे.

स्वाक्षरी
(शेतकरी पूर्ण नाव)

स्वाक्षरी
(संपूर्ण नाव)
उप कृषी अधिकारी

परिशिष्ट - ३

नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प तुषार सिंचन संघ - मोका तपासणी परिशिष्ट

शेतकऱ्याचे नाव				तपासणी दिनांक	
गावाचे नाव		तालुका		जिल्हा	
पिकाचे नाव				सर्व्हे नंबर / गट क्र	
पूर्वसंमती क्र. व दिनांक		पूर्वसंमती क्षेत्र हे		प्रत्यक्ष क्षेत्र हे	
देयक क्र. व दिनांक					

सूक्ष्म सिंचन संचातील साहित्य तपासणी अहवाल

अ.क्र	बाब	CML नंबर	बॅच नं	बिलाप्रमाणे		प्रत्यक्षात	
				परिमाण	संख्या	परिमाण	संख्या
१	क्विक कपलड एच.डी.पी.ई. पाईप (क्लास-२) ६३/७५/९० मी.मी व्यास. (बी.आय.एस १४१५१-पार्ट २)						
२	क्विक कपलड एच.डी.पी.ई. पाईप (क्लास२) ६३/७५/९० मी.मी व्यास. फुट बॅटन असेम्बली						
३	जि.आय.रायजर पाईप (३/४" व्यास x ७५ mm)						
४	स्प्रिंकलर नोजल (१.७ ते २.८ kg/से.मी२) बी.आय.एस १२२३२-पार्ट १						
५	क्विक कपलड एच.डी.पी.ई. बेंड (कपलर सह) ६३/७५/९० मी.मी						
६	क्विक कपलड एच.डी.पी.ई. पंप कनेक्टर सह व्यास ६३/७५/९० मी.मी						
७	क्विक कपलड HDPE एंडकॅप (व्यास ६३/७५/९० मी.मी)						
८	क्विक कपलड HDPE टी (व्यास ६३/७५/९० मी.मी)						
९	प्रेसर गेज						
१०	तुषार सिंचन संचावर इंबॉसिंग केले आहे/नाही						

शेरा:-

(एच.डी.पी.ई. पाईप- बी.आय.एस १४१५१-पार्ट २ यांचा CML नंबर व यांचा बॅच नं नमूद करावा.)

मी उप कृषी अधिकारी, सजा..... ता.....
जि प्रमाणित करतो की, वरीलप्रमाणे मी मोका तपासणी केलेली असून ती क्षेत्र परीस्थितीप्रमाणे बरोबर आहे. सदर प्रकरणी मार्गदर्शक सूचना, मंजूर मापदंड व प्रत्यक्ष शेतपरिस्थितीनुसार हेक्टर क्षेत्रासाठी अनुदान रक्कम रु.----- अदा करणेसाठी शिफारस करण्यात येत आहे.

स्वाक्षरी
(शेतकरी पूर्ण नाव)

स्वाक्षरी
(संपूर्ण नाव)
उप कृषी अधिकारी

परिशिष्ट - ४

सूक्ष्म सिंचन संच मापदांडाप्रमाणे तपासणी परिशिष्ट
(मंडळ कृषि अधिकारी, तालुका कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी,
जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी, विभागीय कृषि सह संचालक यांचे करिता)

- योजनेचे नाव :- नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प
- तपासणीचा दिनांक :-
- तपासणी अधिका-याचे नाव व पदनाम :-
- तपासणीच्या वेळी उपस्थित शेतक-याचे नाव /शेतकरी प्रतिनिधीचे नाव :- श्री./श्रीमती
- तपासणीच्या वेळी उपस्थित अधिकारी /कर्मचारी :-
 १. श्री. पदनाम-
 २. श्री. पदनाम-
 ३. श्री. पदनाम-

अ.क्र.	बाब	तपशिल
१	लाभार्थी शेतक-याचे नाव-	
२	गाव	
३	तालुका	
४	जिल्हा	
५	लाभार्थी शेतक-याचा प्रवर्ग	
	अ. भु-धारणा - अल्प /अत्यल्प /इतर	
	ब. अनु. जाती /अनु. जमाती /सर्वसाधारण	
६	सूक्ष्म सिंचन संचाचा प्रकार- टिबक सिंचन संच/तुषार सिंचन संच	
७	टिबक सिंचन/ तुषार सिंचन संच साठी च्या अर्जाप्रमाणे आणि प्रत्यक्षात आढळून आलेला सर्व नंबर बसविलेला सर्व्हे नंबर	बरोबर / चूक
८	टिबक सिंचन/ तुषार सिंचन संच अर्जाप्रमाणे क्षेत्र (हे.)	
९	टिबक सिंचन / तुषार सिंचन संच बसविलेल्या क्षेत्राची (लांबी X रुंदी) मी.	
१०	टिबक सिंचन/ तुषार सिंचन संच प्रत्यक्षात आढळल्याप्रमाणे क्षेत्र (हे.)	
११	टिबक सिंचन / तुषार सिंचन संच बसविलेले वर्ष-	
१२	टिबक सिंचन संच असल्यास लॅटरल अंतर (मी Xमी)	
१३	तुषार सिंचन संच असल्यास पाईपचा व्यास मिमी ६३ /७५ /९० मिमी	
१४	टिबक सिंचन / तुषार सिंचन संच उत्पादक कंपनीचे नाव	
१५	टिबक सिंचन/तुषार सिंचन संच वितरकाचे नाव-	
१६	टिबक सिंचन / तुषार सिंचन संच उभारणीसाठी आलेला खर्च/ बिलाची रक्कम-	
१७	मोका तपासणी केलेल्या अधिकारी/कर्मचाऱ्याचे नाव व पदनाम	
१८	टिबक सिंचन / तुषार सिंचन संचासाठी लाभार्थी शेतक-यांस प्रस्तावित अनुदानाची रक्कम-	
१९	सध्या घेतलेले पीक	

परिशिष्ट - ४ अ

ठिबक सिंचन / मिनी / मायक्रो स्प्रींकलर मापदांडाप्रमाणे पर्यवेक्षीय तपासणी अहवाल

योजनेचे नाव : नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प

अ.क्र.	बाब	बीआयएस/ सीएमएल नं./ब्रँड नेम	देयका प्रमाणे मी./संख्या	प्रत्यक्षात आढळल्या प्रमाणे मी./संख्या
१	सबमेन - लांबी व व्यास			
२	लॅटरल - व्यास (मी.मी) व लांबी (मी.)			
३	ड्रीपर - ऑनलाईन असल्यास संख्या इनलाईन लॅटरल असल्यास लांबी (मी.)			
४	इनलाईनसाठी इनलाईन पाईप वर्ग	वर्ग-१/वर्ग-२ /वर्ग-३		
५	फिल्टर - स्क्रीन, सॅन्ड, डिस्क			
६	बायपास असेंब्ली	लागू नाही		
७	कंट्रोल फ्लश व्हॉल्व्ह	लागू नाही		
८	लॅटरलमधील प्रेशर गेज दिला आहे काय? असल्यास दाब- समान/असमान	लागू नाही		
९	लाभार्थी शेतक-याचे ठिबक सिंचन / तुषार सिंचन संचाबाबतचे सर्वसाधारण अभिप्राय			
१०	ठिबक सिंचन/ तुषार सिंचन संचाबाबत तपासणी अधिका-याचे अभिप्राय			

(स्वाक्षरी)

(नाव

लाभार्थ्याची/ लाभार्थी प्रतिनिधी

(स्वाक्षरी)

(नाव

पदनाम.

क्षेत्रीय अधिकारी/कर्मचारी

(स्वाक्षरी)

(नाव

पदनाम.

तपासणी अधिकारी

परिशिष्ट - ४ ब

तुषार सिंचन संच मापदांडाप्रमाणे तपासणी परिशिष्ट
योजनेचे नाव : नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प

अ.क्र.	बाब	देयकाप्रमाणे		प्रत्यक्षात	
		परिमाण	संख्या	परिमाण	संख्या
१	स्प्रिंकलर पाईप (६ मि. दाब २.५ कि/चौ.सें.मी. आयएस १४१५१ (पार्ट-१) (क्लास-२) १९९४ किंवा अॅल्युमिनियम पाईप मेन लाईन कपलरसह (आयएस-७०९२ प्रमाणे)				
२	नोजल / स्प्रिंकलर (गन मेटल) आयएस-१२२३२, पार्ट-१, १९८७ प्रमाणे किंवा अॅल्युमिनियम पाईप स्प्रिंकलर कपलरसह				
३	रायझर पाईप (किमान २.५ फुट) किंवा रायझर क्विक कपलर				
४	बॅंड (९० डिग्री) किंवा रायझर क्विक कपलर कनेक्टर				
५	स्प्रिंकलर बेस बॅटन अॅक्सेसरीसह किंवा नोजल/ स्प्रिंकलर (गन मेटल) आयएस-१२२३२, पार्ट-१, १९८७ प्रमाणे				
६	एन्ड प्लग				
७	पंप कनेक्टींग निपल/स्कूड कपलर				
८	प्रेसर गेज				
९	बेन्ड (९० डिग्री)				
१०	मेटॅलीक सॅडल/बॅटन				
११	तुषार सिंचन संचावर इंबॉसिंग केले आहे / नाही				
१२	लाभार्थी शेतक-याचे टिबक सिंचन / तुषार सिंचन संचाबाबतचे सर्वसाधारण अभिप्राय				
१३	टिबक सिंचन/ तुषार सिंचन संचाबाबत तपासणी अधिका-याचे अभिप्राय				

(स्वाक्षरी)
(नाव
लाभार्थ्याची/ लाभार्थी प्रतिनिधी

(स्वाक्षरी)
(नाव
पदनाम.
क्षेत्रिय अधिकारी/कर्मचारी

(स्वाक्षरी)
(नाव
पदनाम.
तपासणी अधिकारी

काम पूर्णत्वाचा दाखला

वितरक/कंपनीचे तांत्रिक प्रतिनिधी व शेतकरी यांनी संयुक्तपणे द्यावयाचा सुक्ष्म सिंचन
संचाचा पूर्णत्वाचा दाखला.

आम्ही मार्गदर्शक सुचनेतील मापदंडानुसार व संमतीनुसार खालील सही करणार लिहून देतो की, नानाजी
देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प सन २०२५-२६ अंतर्गत लाभार्थी श्री/श्रीमती -----
----- मौजे.----- ता.----- जि.-----
----- यांचे शेतावर सर्वे नं./ गट नं. ----- मध्ये एकूण क्षेत्र----- (हे.) वर
पिकाचे नाव ----- आज दिनांक ----- ठिबक/तुषार सिंचन संच उभारणी पुर्वसंमती, योजनेच्या
मार्गदर्शक सुचना व आराखड्यानुसार कार्यान्वित करून दिला आहे.

दिनांक -

ठिकाण-

स्वाक्षरी

स्वाक्षरी

(श्री/श्रीमती-----)

(श्री/श्रीमती-----)

कंपनी तांत्रिक प्रतिनिधी/अभियंता नाव

वितरकाचे नाव

मी श्री/श्रीमती----- मौजे -----
ठिबक सिंचन/तुषार सिंचन संच माझ्या शेतावरील वितरक यांनी उभारणी केली असून मी स्वतः कार्यान्वित करून
खात्री केली आहे. तरी माझा प्रस्ताव अनुदानासाठी तात्काळ सादर करण्यात यावा.

स्वाक्षरी

(श्री/श्रीमती -----)

शेतकऱ्याचे नाव

परिशिष्ट ६

प्रति,

लाभार्थी नाव:- श्री/श्रीमती

गाव-

तालुका-

आपले शेतातील सर्वे. नं. मध्ये सुक्ष्म सिंचन संच घटक बसविणेकरीता मी मे. या कंपनीचा तांत्रिक प्रतिनिधी म्हणून आपले / आपले प्रतिनिधीचे समक्ष सर्वेक्षण केले असून खालीलप्रमाणे आराखडा तयार करण्यात आला असून आपणास सिंचन संच बसविणे करीता उपलब्ध करून देण्यात येत आहे.

संकल्प आराखडा व प्रमाणपत्र

अक्षांश	रेखांश
---------	--------

कंपनीच्या प्रतिनिधीने आराखड्यावर दयावयाचे प्रमाणपत्र

वरीलप्रमाणे आराखडा शेतक-यांने दिलेला पाणी परिक्षण अहवाल तसेच पाणी उपलब्धता, डिझेल/ विद्युत मोटरीची क्षमता, मातीचा प्रकार, घ्यावयाचे पीक, जमीनीचा चढउतार, पाण्याच्या सुविधेपासून टिबक/तुषार सिंचन संचाचे अंतर इ. माहितीच्या आधारे व प्रत्यक्ष पाहाणी करून तयार केलेले आहे. टिबक सिंचन संच व्यवस्थित चालण्याच्या दृष्टीने वरील आराखडा तांत्रिक व आर्थिकदृष्ट्या योग्य आहे.

सही :

(कंपनीचे तांत्रिक प्रतिनिधी)

कंपनी तांत्रिक प्रतिनिधीचे नांव :

कंपनीचे नाव/शिक्का:

सुचना- सदर आराखडा शेतक-यांनी डीबीटी पोर्टलद्वारे कागदपत्रे सादर करतांना अपलोड करावा.

परिशिष्ट - ७
शेतक-याने दयावयाचे हमी पत्र
ठिबक/तुषार सिंचन संच

नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत मी “ठिबक/तुषार सिंचन संच” या घटकाकरिता ऑनलाईन अर्ज करित आहे. त्यासाठीच्या निर्गमित करण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार विहित अटी व शर्ती मला मान्य असून त्यासाठीचे हमीपत्र सादर करित आहे.

मी सत्यप्रतिज्ञेवर प्रमाणीत करतो/ करते की,

१. मी पूर्वसंमती मिळाल्यानंतर ठिबक/तुषार सिंचन संच उभारणी करून खालीलप्रमाणे कागदपत्रे ऑनलाईन सादर करेन.
अ) कंपनी प्रतिनिधी यांनी तयार केलेला सूक्ष्म सिंचन आराखडा
ब) बिलाची प्रत (देयक)
क) कार्य पूर्णत्वाचा दाखला
२. सदर ठिबक सिंचनाच्या साठी आवश्यक असलेली सिंचनाची सोय: विहीर/ कॅनॉल /शेततळे/सामुदायिक सिंचन सुविधा माझ्याकडे उपलब्ध आहे.
३. ठिबक सिंचन संचासाठी आवश्यक असलेली उर्जा साधने (विद्युत पंप/ डिझेल / सोलर) माझ्याकडे उपलब्ध असून अधिकृत विद्युत जोडणीची सुविधा माझ्याकडे उपलब्ध आहे.
४. ज्या क्षेत्रासाठी ठिबक अनुदानासाठी अर्ज केलेला आहे त्या क्षेत्रावर यापूर्वीच्या ७ वर्षांमध्ये मी शासनाच्या कोणत्याही योजनेतुन ठिबक संचाच्या अनुदानाचा लाभ घेतलेला नाही.
५. ज्या क्षेत्रासाठी ठिबक सिंचन संचाच्या अनुदानाची मागणी केलेली आहे त्यासह मी एकूण ५ हे. क्षेत्रापेक्षा जास्त क्षेत्रासाठी तसेच माझ्या एकूण जमीन धारणेपैकी (८-अ नुसार) जास्त क्षेत्रासाठी ठिबक/तुषार सिंचन अनुदानाचा लाभ घेत नाही.
६. संयुक्त ७/१२ मध्ये इतर खातेदारांकडून काही वाद निर्माण झाल्यास त्याची जबाबदारी माझी राहिल.
७. मी कृषि आयुक्तालय पुणे येथे माझ्या जिल्ह्याकरिता नोंदणीकृत असलेल्या सूक्ष्म सिंचन उत्पादक कंपनीच्या अधिकृत वितरकाचे कोटेशन मला वितरक/उत्पादक कंपनी प्रतिनिधी यांनी समजावून सांगितले असून त्यामध्ये नमूद सर्व साहित्याचे दर मला मान्य आहेत व सदर साहित्य योग्य दर्जाचे असल्याची खात्री करूनच मी ते स्विकारेल.
८. उत्पादक/वितरक यांचे कडुन संच उभारणी झाले नंतर त्यांचे कडुन मिळणाऱ्या प्रस्तावीत मराठी भाषेतील संच देखभाल मार्गदर्शक पुस्तिका (Operational & Maintenance Manual) मला उपलब्ध करून देण्यात आलेनंतर या मार्गदर्शक पुस्तिकेमध्ये नमूद केलेल्या सुचनांचे मी पालन करेल.
९. अनुदान ठिबक सिंचनाच्या साठी प्राप्त झाले नंतर पुढील ५ वर्षांपर्यंत सदर संच सुस्थितीत व वापरात ठेवण्याची जबाबदारी माझी असून मी त्यांची अथवा त्यातील कोणत्याही भागाची विक्री करणार नाही.
१०. ठिबक संचाच्या उत्पादक कंपनीच्या इंजिनियरने करून द्यावयाच्या आराखड्यासाठी आवश्यक कागदपत्रे / माहिती, उदा. माती, पाणी परिक्षण अहवाल, विद्युत मोटार डिझेल इंजिन क्षमता, सिंचन सुविधेपासुन ठिबक सिंचन संचाचे अंतर, हेड, घ्यावयाचे पिक, पाणी उपलब्धता इ. सर्व तांत्रिक बाबींची माहिती त्यांना उपलब्ध करून द्यायची जबाबदारी माझी असून त्यांनी आराखडा तयार करून दिलेल्या आराखड्यामध्ये मी बदल करणार नाही.
११. उत्पादक कंपनी किंवा त्यांचे प्रतिनिधी सोबत विहित नमुन्यातील साध्या कागदावर करारनामा मी करून घेतला असून तो माझ्याकडे ठेवलेला आहे.

१२. अंमलबजावणी यंत्रणेच्या अधिकाऱ्यांना सदरचा संच तपासणी करण्यासाठी माझी मुभा आहे. मी संच तपासणी साठी कोणत्याही प्रकारचा अडथळा अथवा हरकत करणार नाही तपासणीसाठी अडथळा निर्माण केल्यास मी अनुदान मिळण्यास अपात्र राहीन / चुकीचा प्रस्ताव सादर करुन अनुदान काढले असल्यास मिळालेले अनुदान वसुल करण्यास मी पात्र राहील याची मला जाणीव आहे.
१३. नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत सुक्ष्म सिंचन घटकाचा लाभ मिळणेसाठी मी सादर केलेली सर्व कागदपत्रे खरी आहेत. वरील सर्व माहिती सत्यप्रतिज्ञेवर प्रमाणीत करुन देत आहे. सदर माहिती खोटी आढळुन आल्यास, भारतीय दंड संहिता अन्वये आणि किंवा संबंधीत कायदानुसार माझ्यावर खटला भरला जाईल व त्यानुसार मी शिक्षेस पात्र राहील याची मला पुर्ण जाणिव आहे. तरी माझ्या अर्जाचा अनुदानासाठी विचार करावा ही विनंती.
१४. मी घोषित करतो / करते की सदर अर्जामध्ये नमूद केलेली सर्व माहिती माझ्या माहिती व विश्वासानुसार सत्य व अचूक आहे.

(टिप : सदरचे परिशिष्ट प्रकल्पाच्या DBT ॲपवर उपलब्ध करुन दिलेले आहे. त्यामुळे सदरील परिशिष्ट अपलोड करण्यात येवू नये.)

परिशिष्ट - ८

सामाईक क्षेत्र असलेल्या शेतक-याने इतर खातेदारांचे घ्यावयाचे संमती पत्र

दिनांक : / /

संमती पत्र लिहून घेणार:

मी श्री/श्रीमती रा.
ता..... जि. येथील रहिवाशी असून, मौजे या गावामधील सामाईक
मालकीच्या शेतजमीनवरील गट क्रमांक मध्ये नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत
..... हेक्टर क्षेत्रावर या घटकासाठी अनुदानाचा लाभ घेऊ इच्छितो/
इच्छिते.

सदर क्षेत्रावर या घटकाची अंमलबजावणी करणे व मिळणारे अनुदान माझ्या आधार संलग्न बँक खात्यावर
जमा करणेसाठी सामाईक मालकीच्या गट नंबर मधील इतर खातेदारांचे संमती पत्र खालील प्रमाणे देत आहे.

संमती पत्र लिहून देणार :-

मी/आम्ही स्वखुशीने संमतीपत्र लिहून देतो की, मौजे या गावामधील गट नंबर
..... असलेली जमीन आमचे सामाईक मालकीची असून मी/आम्ही सर्व खाली सही करणार/ करणारे
श्री/श्रीमती यांना सदरील गट नंबर मधील
हेक्टर क्षेत्रावर या घटकाची अंमलबजावणी करणे व प्रकल्पांतर्गत
नियमाप्रमाणे मिळणारे शासकीय अनुदान त्यांचे आधार संलग्न बँक खात्यावर जमा करणेस आमची कुठलीही
हरकत नाही. करीता सदर संमतीपत्र लिहून देत आहोत.

लिहून घेणार (लाभार्थी शेतकरी) :

स्वाक्षरी

१. श्री/श्रीम.

लिहून देणार :

स्वाक्षरी

१. श्री/श्रीम
२. श्री/श्रीम
३. श्री/श्रीम

परिशिष्ट -९

करारनामा

(उत्पादक कंपनी किंवा त्यांच्या प्रतिनिधीने शेतक-याबरोबर करावयाचा करारनामा)

मी----- (ठिबक/तुषार सिंचन संचाचे राज्य शासन मान्यता प्राप्त उत्पादक) मे. ----- यांचे अधिकृत प्रतिनिधी असून खालील नमुद केलेल्या शेतक-यांच्या शेतावर ठिबक/तुषार सिंचन संच पुरविला आहे व तो दिनांक ----- रोजी कार्यान्वीत करुन दिलेला आहे.

- १) शेतक-याचे नाव----- गाव----- ता.----- जिल्हा-----
२) पीक----- क्षेत्र (हेक्टर) ----- गट क्रमांक -----
३) देयक क्रमांक ----- दिनांक ----- रक्कम रुपये -----

१. मी उत्पादक कंपनीच्या वतीने हमी घेतो की, पुरविलेल्या ठिबक/तुषार सिंचन संचातील सर्व साहित्य कृषि आयुक्तालयाने ठरवून दिलेल्या निकषानुसार योग्य दर्जाचे आहे.
२. जमिनीचा उतार, मातीचा प्रकार, खोली, पाण्याची क्षारता, जमिनीचा सामू माती परिक्षण अहवाल इत्यादी तांत्रिक बाबी तपासून संच बसविण्याचा आराखडा तयार करण्यात आला आहे. ठिबक सिंचन संच व्यवस्थित कार्यान्वित राहण्यास कोणतीही तांत्रिक चूक राहिलेली नाही.
३. बसविलेल्या ठिबक सिंचन संचाची तपासणी केली असून सर्व ठिकाणी समान दाबाने पाणी मिळत आहे.
४. संचात बसविलेले साहित्य बीआयएस मार्कचेच व मा. आयुक्त, कृषि यांच्याकडे माझ्या कंपनीने दिलेल्या मेकचेच आहेत.
५. शेतक-यांस ठिबक/तुषार सिंचन संच कसा चालवायचा याबाबतचे प्रशिक्षण दिनांक ----- रोजी दिले आहे. संच व्यवस्थित कार्यान्वित राहण्यासाठी शेतक-यांच्या शेतास नियमित भेटी देण्यात येतील. तसेच "विक्रीनंतरची सेवा" देण्यात येईल.
६. संच तीन वर्षांच्या कालावधीत व्यवस्थित कार्यान्वित राहण्यासाठी कंपनीकडील तांत्रिक प्रतिनिधी शेतक- यांच्या शेतास तीन वर्षांपर्यंत शेतक-यांच्या मागणीनुसार व आवश्यकतेनुसार नियमित भेटी देण्यात येतील. तसेच उत्पादक कंपनीमार्फत जिह्याकरिता जे विक्रीपश्चात सेवा केंद्र सुरु केलेले आहे त्यामार्फत विक्रीनंतरची मोफत सेवा देण्यात येईल.
७. शेतक-यांची संच चालविण्याबाबतची तक्रार मला प्राप्त झाल्यास माझ्याकडील प्रतिनिधी तक्रार मिळाल्याच्या सात दिवसांच्या आत प्रत्यक्ष शेतावर भेट देवून शेतक-याची अडचण ७ दिवसांच्या आत सोडवण्यात येईल.
८. ठिबक/तुषार सिंचन संच कसा चालवावा, प्रत्येक घटकाची कोणती निगा राखावी याबाबतची माहिती असलेली मराठी पुस्तिका शेतक-यास संच कार्यान्वित करतेवेळी दिली आहे.
९. मी सदर ठिबक / तुषार सिंचन संचाचा कोणताही घटक तांत्रिक दृष्टीने खराब झाला असेल तर तो तीन वर्षांच्या कालावधीपर्यंत कंपनी बदलून देईल. (Performance Guarantee) या कालावधीत आराखड्यात दोष असल्याच्या कारणामुळे किंवा इतर तांत्रिक कारणामुळे संच नाकाम झाल्यास मी शेतक-यास संचाची किंमत परत करण्यास बांधील आहे.

१०.संच कार्यान्वित केलेल्या दिवसापासून संचाची देखभाल व निगा राखणाच्या संदर्भात तीन रासायनिक प्रकिया (आम्ल व क्लोरीन) मोफत करुन देण्यात येतील.

या मुदतीत लाभार्थी शेतक-यांची जबाबदारी खालीलप्रमाणे राहिल.

- १) दिलेल्या सुचनांनुसार फिल्टरची वेळोवेळी व नियमित स्वच्छता करणे.
- २) संपूर्ण संचाचे नियमितपणे फ्लशींग करेल.
- ३) जमिनीची वापसा स्थिती कायम योग्य राहण्यासाठी दिलेल्या सुचनांप्रमाणे चालविणे.
- ४) संचाची योग्य निगा व जोपासना राखण्या संदर्भात संबंधीत उत्पादकांनी दिलेल्या तांत्रिक सूचनांचे योग्य पालन करणे
- ५) शेवाळ, क्षार इत्यादी कारणामुळे ड्रीपर्स / इमीटर्स बंद होऊ नयेत यासाठी उत्पादकांनी सुचविल्याप्रमाणे क्लोरीन व आम्ल प्रकिया करणे.

वरीलप्रमाणे उत्पादक व लाभार्थी शेतक-यामध्ये जबाबदारी पार पाडताना वाद निर्माण झाल्यास मा. आयुक्त, कृषि यांचा निर्णय अंतिम व संबंधीतावर बंधनकारक राहिल. मा. आयुक्त यांचे निर्णयाशी समाधान न झाल्यास दोन्ही पक्षाला तक्रारीचे निराकरण करण्याकरिता ग्राहक मंच किंवा इतर न्याय कार्यप्रणाली वापरण्याचा अधिकार राहिल.

स्थळ:

दिनांक:

उत्पादक कंपनीचा अधिकृत प्रतिनिधी-----
प्रतिनिधीचे पदनाम: उत्पादक कंपनीचा शिक्का.

लाभार्थी शेतक-यांची स्वाक्षरी/अंगठा

साक्षीदार-१)श्री./श्रीमती----- स्वाक्षरी/अंगठा,

२) श्री./श्रीमती----- स्वाक्षरी/अंगठा

Annexure- IV A

Drip Irrigation Technology – Indicative Bill Of Quantities For 0.2 Ha At Farmer's Field

SN	Component/ Lateral to Lateral x Dripper spacing (mxm)	Unit	১২x১২	১০x১০	৯x৯	৮x৮	৬x৬	৫x৫	৪x৪	৩x৩	২.৫x২.৫	২x২	১.৫x১.৫	২.৫x০.৬	১.৮x০.৬	১.৫x০.৬	১.২x০.৬
	Control Unit																
১	Screen filter ১০ m ³ /hr/ Disc filter	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
২	Ventury& manifold (১ ১/২")	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
৩	Air release Valve ১"	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
৪	Non Return Valve – ১.৫"	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
৫	By-pass Assembly – ১.৫"x১.৫"	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
	Field Unit																
৬	PVC Pipe ৫০ mm, class-III; ৬ kg/cm ²	m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	৪৮	৪৮	৪৮	৪৮	৪৮	৪৮
৭	Lateral ১২ mm, Class II ; ২.৫ kg/ cm ²	m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১০১০	১৩৪৭	২০	২৭	৩২	৪০
৮	Emitting Pipe ১২ mm; Class II: (০.৬ m x ১ to ৪lph)	m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	০	০	৮০৮	১১২২	১৩৪৭	১৬৮৩
৯	Emitter/ Dripper ৪/ ৮ lph	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১০২০	৯০৭	০	০	০	০
১০	Control Valve ৫০ mm	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
১১	Flush Valve ৫০ mm	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
১২	Throttle Valve – ১.৫"	No.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	১	১	১	১	১	১
১৩	Fittings/installation & Accessories @৫%	set	-	-	-	-	-	-	-	-	-	৫%	৫%	৫%	৫%	৫%	৫%

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure- IV B

Drip Irrigation Technology – Indicative Bill Of Quantities For 0.8 Ha At Farmer's Field

SN	Component/ Lateral to Lateral x Dripper spacing (mxm)	Unit	၁၃ X ၁၃	၁၀ X ၁၀	၉ x ၉	၇ X ၇	၆ X ၆	၄ X ၄	၃ X ၃	၃ X ၃	၃ X ၃	၃ X ၃	၃ X ၃	၃ X ၃	၃ X ၃	၃ X ၃	၃ X ၃
	Control Unit																
၁	Screen filter ၁၀ m ³ /hr/ Disc filter	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
၂	Ventury& manifold (၁ ၁/၃")	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
၃	Air release Valve ၁"	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
၄	Non Return Valve – ၁.၅"	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
၅	By-pass Assembly – ၁.၅"x၁.၅"	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
	Field Unit																
၆	PVC Pipe ၆၃ mm, class-II; ၄ kg/ cm ²	m	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၃၀	၃၀	၃၀	၀	၀	၀	၀
၇	PVC Pipe ၅၀ mm, class-III; ၆ kg/ cm ²	m	၉၆	၉၆	၉၆	၉၆	၉၆	၉၆	၉၆	၉၆	၆၆	၆၆	၆၆	၉၆	၉၆	၉၆	၉၆
၈	Lateral ၁၃mm, Class II; ၃.၅ kg/ cm ²	m	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၁၆၁၆	၃၀၃၀	၃၆၉၃	၃၇	၄၃	၆၄	၇၉
၉	Emitting Pipe ၁၃ mm; Class II; (၀.၆ m x ၁ to ၄ lph)	m	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၁၆၁၆	၃၃၄၅	၃၆၉၃	၃၃၆၇
၁၀	Lateral ၁၃ mm, Class II ; ၃.၅ kg/ cm ²	m	၃၃၉	၄၀၆	၄၅၃	၅၀၇	၆၇၇	၇၉၃	၉၀၉	၉၃၅	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀
၁၁	Emitter/ Dripper ၄/ ၇ lph	No.	၁၁၃	၁၆၃	၃၀၁	၃၅၅	၄၅၃	၆၅၃	၉၀၉	၉၃၅	၁၃၉၃	၃၀၁၀	၁၇၉၆	၀	၀	၀	၀
၁၂	Control Valve ၆၃ mm	No.	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၁	၁	၁	၀	၀	၀	၀
၁၃	Control Valve ၅၀ mm	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
၁၄	Flush Valve ၆၃ mm	No.	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၁	၁	၁	၀	၀	၀	၀
၁၅	Flush Valve ၅၀ mm	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
၁၆	Throttle Valve – ၃"	No.	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၀	၁	၁
၁၇	Throttle Valve – ၁.၅"	No.	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၀	၀
၁၈	Fittings/Installation& Accessories @၅%	set	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%	၅%

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure- IV C

Drip Irrigation Technology – Indicative Bill Of Quantities For 1.0 Ha At Farmer's Field

SN	Component/ Lateral to Lateral x Dripper spacing (mxm)	Unit	12 X 12	10 X 10	8 X 8	6 X 6	4 X 4	3 X 3	2.5 X 2.5	2 X 2	1.5 X 1.5	1.2 X 1.2	1 X 1	0.8 X 0.8	0.6 X 0.6	0.4 X 0.4	
Control Unit																	
1	Screen filter 20 / 25 m ³ / hr/ Disc filter	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2	Ventury & manifold (2")	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
3	Air release Valve 1"	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	Non Return Valve - 1.5"	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	By-pass Assembly - 1.5"x1.5"	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Field Unit																	
6	PVC Pipe 75 mm, class-II; 8 kg/ cm ²	m	0	0	0	0	0	0	0	48	48	48	48	48	48	48	
7	PVC Pipe 63 mm, class-II; 8 kg/ cm ²	m	0	0	0	0	48	96	96	902	902	902	902	902	902	902	
8	PVC Pipe 50 mm, class-III; 6 kg/ cm ²	m	96	96	96	96	902	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
9	Lateral 16 mm, Class II; 2.5 kg/ cm ²	m	233	9000	9999	9240	9660	2000	2400	3333	8000	4000	6660	60	23	900	
10	Emitting Pipe 16 mm; Class II: (0.6 m x 1 to 8 lph)	m	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8080	4699	6033	
11	Emitter/ Dripper 8/ 1 lph	No.	202	800	898	624	9999	9600	9204	2260	3232	4040	8829	0	0	0	
12	Control Valve 75 mm	No.	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	
13	Control Valve 63 mm	No.	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	
14	Control Valve 50 mm	No.	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	2	2	
15	Flush Valve 63 mm	No.	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	
16	Flush Valve 50 mm	No.	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
17	Throttle Valve - 2"	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
18	Fittings/Instalation& Accessories @4%	set	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure- IV D

Drip Irrigation Technology – Indicative Bill Of Quantities For 2.0 Ha At Farmer's Field

SN	Component/ Lateral to Lateral x Dripper spacing (mxm)	Unit	୧୨ X ୧୨	୧୦ X ୧୦	୯ x ୯	୮ X ୮	୬ X ୬	୫ X ୫	୪ X ୪	୩ X ୩	୨.୫ X ୨.୫	୨ X ୨	୧.୫ X ୧.୫	୨.୫ X ୦.୬	୧.୮ X ୦.୬	୧.୫ X ୦.୬	୧.୨ X ୦.୬
Control Unit																	
୧	Screen filter ୨୦ / ୨୫ m ³ / hr/ Disc filter	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୨	Ventury& manifold (୨")	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୩	Air release Valve ୧"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୪	Non Return Valve – ୧.୫"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୫	By-pass Assembly – ୧.୫"x୧.୫"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
Field Unit																	
୬	PVC Pipe ୭୫ mm, class-II; ୪ kg/ cm ²	m	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮	୭୮
୭	PVC Pipe ୬୩ mm, class-II; ୪ kg/ cm ²	m	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦	୧୫୦
୮	Lateral ୧୬ mm, Class II; ୨.୫ kg/ cm ²	m	୧୮୫୦	୨୧୩୦	୨୩୫୦	୨୬୦୦	୩୫୦୦	୪୨୦୦	୫୨୦୦	୬୩୦୦	୮୨୫୦	୧୧୦୦୦	୧୪୦୦୦	୧୨୦	୧୫୦	୧୭୦	୨୦୦
୯	Emitting Pipe ୧୬ mm; Class II: (୦.୬ m x ୧ to ୪ lph)	m	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୮୨୦୦	୧୧୫୦୦	୧୩୬୦୦	୧୭୦୦୦
୧୦	Emitter/ Dripper ୪/ ୮ lph	No.	୬୦୦	୮୦୦	୧୦୦୦	୧୩୦୦	୨୩୦୦	୩୩୦୦	୨୬୦୦	୪୮୦୦	୬୬୦୦	୧୦୪୦୦	୧୦୦୦	୦	୦	୦	୦
୧୧	Control Valve ୭୫ mm	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୨	୨	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୧୨	Control Valve ୬୩ mm	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨
୧୩	Flush Valve ୬୩ mm	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨
୧୪	Throttle Valve – ୨"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୧୫	Fittings/Instalation& Accessories @୫%	set	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure- IV E

Drip Irrigation Technology - Indicative Bill Of Quantities For 3.0 ha at Farmer's Field

SN	Component/ Lateral to Lateral x Dripper spacing (mxm)	Unit	12X12	10X10	8X8	6X6	4X4	3X3	2.5X2.5	2X2	1.5X1.5	1.2X0.6	1.0X0.6	1.5X0.6	1.2X0.6		
Control Unit																	
1	Screen filter 30 m ³ / hr/ Disc filter	No.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2	Screen filter 20 / 25 m ³ / hr/ Disc filter	No	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
3	Ventury& manifold (2")	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
4	Air release Valve 1"	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	Non Return Valve - 2"	No.	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	
6	Non Return Valve — 1.5"	No	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	
7	By-pass Assembly - 2"x1.5"	No.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Field Unit																	
8	PVC Pipe 90 mm, class-II; 8 kg/ cm ²	m	0	0	0	0	0	0	0	90	90	90	90	90	90	90	
9	PVC Pipe 75 mm, class-II; 8 kg/ cm ²	m	0	0	0	0	296	296	296	296	932	932	932	932	932	932	
10	PVC Pipe 63 mm, class-II; 8 kg/ cm ²	m	296	296	296	296	336	336	336	908	908	908	908	908	908	908	
11	PVC Pipe 40 mm, class-III; 6 kg/ cm ²	m	336	336	336	336	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
12	Lateral 96 mm, Class II; 2.5 kg/ cm ²	m	2400	3000	3333	3040	4000	6000	7400	90000	92920	94940	20200	946	290	260	324
13	Emitting Pipe 96 mm; Class II; (0.6 m x 1 to 8 lph)	m	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	92920	96633	20200	24240
14	Emitter/ Dripper 8/ 6 lph	No.	633	9200	9869	9604	3333	2800	3040	6666	9696	94940	93869	0	0	0	0
15	Control Valve 90 mm	No	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	
16	Control Valve 75 mm	No.	0	0	0	0	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	
17	Control Valve 63 mm	No.	1	1	1	1	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
18	Control Valve 40 mm	No	8	8	8	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
19	Flush Valve 75 mm	No	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	
20	Flush Valve 63 mm	No.	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	
21	Throttle Valve - 2"	No.	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	
22	Throttle Valve — 1.5"	No	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	
23	Fittings/Installation& Accessories @4%	set	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy . Deviation If Any , From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary .

Annexure- IV F

Drip Irrigation Technology - Indicative Bill Of Quantities For 8.0 Ha At Farmer's Field

SN	Component/ Lateral to Lateral x Dripper spacing (mxm)	Unit	୧୨X୧୨	୧୦ X ୧୦	୯ x ୯	୮ X ୮	୬ X ୬	୫ X ୫	୪ X ୪	୩ X ୩	୨.୫ X ୨.୫	୨ X ୨	୧.୫ X ୧.୫	୧.୫ X ୦.୬	୧.୮ X ୦.୬	୧.୫ X ୦.୬	୧.୨ X ୦.୬
Control Unit																	
୧	Screen filter ୩୦ m ³ / hr/ Disc filter	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୧	୧	୧
୨	Screen filter ୨୦/ ୨୫ m ³ /hr/ Disc filter	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୦	୦	୦	୦
୩	Ventury& manifold (୨")	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୪	Air release Valve ୧.୫"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୫	Non Return Valve - ୨"	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୬	Non Return Valve — ୧.୫"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦
୭	By-pass Assembly - ୨"x୧.୫"	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୧	୧	୧	୧
୮	By-pass Assembly — ୧.୫"x୧.୫"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୦	୦	୦	୦
Field Unit																	
୯	PVC Pipe ୯୦ mm, class-II; ୪ kg/ cm ²	m	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୧୩୮	୧୩୮	୧୩୮	୧୩୮	୧୩୮	୧୩୮	୧୩୮
୧୦	PVC Pipe ୭୫ mm, class-II; ୪ kg/ cm ²	m	୨୨୨	୨୨୨	୨୨୨	୨୨୨	୨୨୨	୨୨୨	୨୨୨	୨୨୨	୨୭୬	୨୭୬	୨୭୬	୨୭୬	୨୭୬	୨୭୬	୨୭୬
୧୧	PVC Pipe ୬୩ mm, class-II; ୪ kg/ cm ²	m	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨	୪୦୨
୧୨	Lateral ୧୬ mm, Class II; ୨.୫ kg/ cm ²	m	୩୪୦୦	୪୦୮୦	୪୫୩୩	୫୧୦୦	୬୮୦୦	୮୧୬୦	୧୦୨୦୦	୧୩୬୦୦	୧୬୧୬୦	୨୦୨୦୦	୨୬୧୩୩	୧୮୦	୨୫୦	୩୦୦	୩୭୫
୧୩	Emitting Pipe ୧୬ mm; Class II: (୦.୬ m x ୧ to ୪ lph)	m	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୧୬୦୦୦	୨୨୦୦୦	୨୬୧୫୦	୩୩୧୦୦
୧୫	Emitter/ Dripper ୪/ ୮ lph	No.	୧୧୩୩	୧୬୩୨	୨୦୧୫	୨୫୫୦	୪୫୩୩	୪୮୧୬	୭୭୦୦	୧୨୪୪	୧୨୮୦୦	୨୦୦୦୦	୧୭୮୦୦	୦	୦	୦	୦
୧୬	Control Valve ୯୦ mm	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨
୧୭	Control Valve ୭୫ mm	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨
୧୮	Control Valve ୬୩ mm	No.	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪
୧୯	Flush Valve ୭୫ mm	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୨୦	Flush Valve ୬୩ mm	No.	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪	୪
୨୧	Throttle Valve - ୨"	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୨୨	Throttle Valve — ୧.୫"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୦	୦	୦	୦	୦	୦	୦
୨୩	Fittings/Installation& Accessories @୫%	set	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure- IV G

Drip Irrigation Technology- Indicative Bill Of Quantities ५.० ha At Farmers Field

SN	Component/ Lateral to Lateral x Dripper spacing (mxm)	Unit	१२ X १२	१० X १०	९ x ९	८ X ८	६ X ६	५ X ५	४ X ४	३ X ३	२.५ X २.५	२ X २	१.५ X १.५	२.५ X ०.६	१.८ X ०.६	१.५ X ०.६	१.२ X ०.६
Control Unit																	
१	Screen filter ३० m ³ / hr/ Disc filter	No.	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१
२	Screen filter २०/ २५ m ³ /hr/ Disc filter	No	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०
३	Ventury& manifold (२ १/२")	No	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
४	Ventury& manifold (२")	No.	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	Air release Valve १.५"	No.	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
६	Non Return Valve — २.५"	No.	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१
७	Non Return Valve — २"	No	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
८	By-pass Assembly — २.५"x२"	No.	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१
९	By-pass Assembly - २"x१.५"	No.	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
Field Unit																	
१०	PVC Pipe ९० mm, class-II; ४ kg/cm ²	m	११४	११४	११४	११४	११४	११४	११४	११४	१६८	१६८	१६८	१६८	१६८	१६८	१६८
११	PVC Pipe ७५ mm, class-II; ४ kg/cm ²	m	१६८	१६८	१६८	१६८	१६८	१६८	१६८	१६८	३४२	३४२	३४२	३४२	३४२	३४२	३४२
१२	PVC Pipe ६३ mm, class-II; ४ kg/cm ²	m	४५०	४५०	४५०	४५०	४५०	४५०	४५०	४५०	४५६	४५६	४५६	४५६	४५६	४५६	४५६
१३	Lateral १६ mm, Class II; २.५ kg/cm ²	m	४२५०	५१००	५६६७	६३७५	८५००	१०२००	१२७५०	१७०००	२०२००	२५२५०	३३६६७	२६८	३७३	४४७	५५९
१४	Emitting Pipe १६ mm; Class II; (०.६ m x १ to ४ lph)	m	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२०२००	२८०५६	३३६६७	४२०८३
१५	Emitter/ Dripper ४/ ८ lph	No.	१४१७	२०४०	२५१९	३१८८	५६६७	८१६०	६५००	११५५६	१६१६०	२५२५०	२२४४४	०	०	०	०
१६	Control Valve ९० mm	No	०	०	०	०	०	०	०	०	२	२	२	२	२	२	२
१७	Control Valve ७५ mm	No.	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२
१८	Control Valve ६३ mm	No.	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४
१९	Flush Valve ७५ mm	No	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१
२०	Flush Valve ६३ mm	No.	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४
२१	Throttle Valve — २.५"	No.	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१	१	१	१	१
२२	Throttle Valve — २"	No	१	१	१	१	१	१	१	१	०	०	०	०	०	०	०
२३	Fittings/Installation& Accessories @५%	set	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%	५%

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

ANNEXURE-V

Indicative Bill Of Quantities (Boq) For Portable Sprinkler Irrigation System

Using 63 mm coupler								
SN	Components/ Area (Ha)	Unit	0.8	1	2	3	4	5
1	HDPE Pipes with Quick coupled (Pipe of Class II; 3.2 kg/cm ² IS:90824:2020 63 mm diameter & 6m long)	No	92	30	89	NA	NA	NA
2	Quick coupled HDPE 63mm Foot batten Assembly ;	No	3	4	9	NA	NA	NA
3	GI/PP/ PVC Riser Pipe 3/8" diameter x 64 cm long	No	3	4	9	NA	NA	NA
4	Sprinkler Nozzles (1.0 to 2.2 kg/cm ²) ;IS 92232 Part I Brass/Plastic	No	3	4	9	NA	NA	NA
5	Quick coupled HDPE Bend with Coupler 90° (63/40 mm) ;	No	1	1	1	NA	NA	NA
6	Quick coupled HDPE Pump Connecting Nipple 63 mm;	No	1	1	1	NA	NA	NA
7	Quick coupled HDPE End Plug (63 mm) ;	No	1	2	2	NA	NA	NA
8	Quick coupled HDPE Tee with Coupler (63mm) ;	No	1	1	1	NA	NA	NA
Using 75 mm coupler								
SN	Components/ Area (Ha)	Unit	0.8	1	2	3	4	5
1	HDPE Pipes with Quick coupled (Pipe of Class I; 2.4 kg/cm ² IS:90824:2020, 75 mm diameter & 6m long)	No	NA	30	89	NA	NA	NA
2	Quick coupled HDPE 75mm Foot batten Assembly;	No	NA	4	9	NA	NA	NA
3	GI/PP/ PVC Riser Pipe 3/8" diameter x 64 cm long	No	NA	4	9	NA	NA	NA
4	Sprinkler Nozzles (1.0 to 2.2 kg/cm ²) ;IS 92232 Part I Brass/Plastic	No	NA	4	9	NA	NA	NA
5	Quick coupled HDPE Bend with Coupler 90° (75 mm) ;	No	NA	1	1	NA	NA	NA
6	Quick coupled HDPE Pump Connecting Nipple , 75 mm;	No	NA	1	1	NA	NA	NA
7	Quick coupled HDPE End Plug (75 mm) ;	No	NA	2	2	NA	NA	NA
8	Quick coupled HDPE Tee with Coupler (75 mm);	No	NA	1	1	NA	NA	NA
Using 90 mm coupler								
SN	Components/ Area (Ha)	Unit	0.8	1	2	3	4	5
1	HDPE Pipes with Quick coupled (Pipe of Class I; 2.4 kg/cm ² ; IS:90824:2020, 90 mm diameter & 6m long)	No	NA	NA	NA	89	42	42
2	Quick coupled HDPE 90mm Foot batten Assembly ;	No	NA	NA	NA	99	98	96
3	GI/PP/ PVC Riser Pipe 3/8" diameter x 64 cm long	No	NA	NA	NA	99	98	96
4	Sprinkler Nozzles (1.0 to 2.2 kg/cm ²) ;IS 92232 Part I Brass/Plastic	No	NA	NA	NA	99	98	96
5	Quick coupled HDPE Bend with Coupler 90° (90 mm) ;	No	NA	NA	NA	2	2	8
6	Quick coupled HDPE Pump Connecting Nipple, 90 mm;	No	NA	NA	NA	1	1	1
7	Quick coupled HDPE End Plug (90 mm) ;	No	NA	NA	NA	2	2	2
8	Quick coupled HDPE Tee with Coupler (90 mm);	No	NA	NA	NA	1	1	2

Note: In The Cases Of Area Up To 2 Ha, The Beneficiary May Be Allowed For Using Higher Dia Hdpe Pipe As Per His Choice. However, Financial Assistance May Be Allowed As Per The Indicative Unit Cost For 75 Mm Dia Hdpe Pipe.

Annexure-VI

Indicative Bill Of Quantities (Boq) For Micro Sprinkler Irrigation System

SN	Components/ Area (Ha)	4m x 4m							3m x 3m						
		Unit	0.8	1.0	2.0	3.0	4.0	5.0	0.8	1.0	2.0	3.0	4.0	5.0	
1	PVC Pipe 90 mm, class-II; 8 kg/cm ²	m	0	0	0	0	0	960	0	0	0	0	0	960	
2	PVC Pipe 75 mm, class-II; 8 kg/cm ²	m	30	48	60	900	242	600	30	48	900	980	220	420	
3	PVC Pipe 63 mm, class-II; 8 kg/cm ²	m	66	902	940	960	802	0	66	902	940	960	360	0	
4	20 mm LLDPE plain laterals, Class II; 2.4 kg/cm ²	m	0	2000	8000	6000	6000	90000	0	3340	6660	90000	93330	96600	
5	Lateral 96 mm, Class II; 2.4 kg/cm ²	m	600	0	0	0	0	0	9336	0	0	0	0	0	
6	Micro sprinkler Set	No.	960	800	600	9200	9600	2000	888	9999	2222	3333	8888	4444	
7	Control Valve 90 mm	No.	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	9	
8	Control Valve 75 mm	No.	9	9	9	9	8	8	9	9	9	9	8	8	
9	Control Valve 63 mm	No.	9	9	8	8	0	0	9	9	8	8	0	0	
10	Flush Valve 75 mm	No.	0	0	0	0	8	6	0	0	0	0	8	8	
11	Flush Valve 63 mm	No.	9	9	9	9	0	0	9	9	9	9	0	0	
12	Flush Valve 40 mm	No.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
13	Air release Valve - 9"	No.	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	
14	Non Return Valve - 2"	No.	9	9	0	0	0	0	9	9	9	9	9	9	
15	Non Return Valve - 2.5"	No.	0	0	9	9	9	9	0	0	0	0	0	0	
16	Throttle Valve - 2"	No.	9	9	0	0	0	0	9	9	9	9	9	9	
17	Throttle Valve - 2.5"	No.	0	0	9	9	9	9	0	0	0	0	0	0	
18	Screen filter 30 m ³ / hr	No.	0	9	9	9	9	9	0	9	9	9	9	9	
19	Screen filter 20/24 m ³ / hr	No.	9	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0	
20	By-pass Assembly - 2.5"x2"	No.	0	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
21	By-pass Assembly - 2"x1.5"	No.	9	9	0	9	9	9	9	9	9	9	9	9	
22	Venturi & manifold - 2"	No.	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	
23	Fittings/Installation & Accessories		4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure-VII

Indicative Bill Of Quantities (Boq) For Mini Sprinkler Irrigation System

SN	Components/ Area (Ha)	Unit	୨୦x୨୦						୮x୮					
			୦.୫	୧.୦	୨.୦	୩.୦	୫.୦	୫.୦	୦.୫	୧.୦	୨.୦	୩.୦	୫.୦	୫.୦
୧	PVC Pipe ୧୦ mm, class-II; ୫ kg/cm ^୨	m	୦	୦	୮୦	୨୨୦	୨୩୫	୩୨୦	୦	୦	୮୦	୨୨୦	୨୩୫	୩୨୦
୨	PVC Pipe ୭୫ mm, class-II; ୫ kg/cm ^୨	m	୩୦	୬୦	୧୫୦	୩୨୦	୫୨୦	୫୮୦	୩୦	୬୦	୧୫୦	୩୨୦	୫୨୦	୫୮୦
୩	PVC Pipe ୬୩ mm, class-II; ୫ kg/cm ^୨	m	୬୬	୧୨୦	୦	୦	୦	୦	୬୬	୧୨୦	୦	୦	୦	୦
୪	୨୫/୩୨ mm LLDPE plain laterals, ୨.୫ kg/cm ^୨ - Class II	m	୫୦୦	୧୦୦୦	୨୦୦୦	୩୦୦୦	୫୦୦୦	୫୦୦୦	୫୦୦	୧୨୫୦	୨୫୦୦	୩୭୫୦	୫୦୦୦	୬୨୫୦
୫	Mini Sprinkler Head/ Nozzle	No.	୫୦	୧୦୦	୨୨୦	୩୦୦	୫୦୦	୫୦୦	୬୩	୧୨୬	୩୨୨	୫୭୦	୬୨୫	୭୮୦
୬	Riser Assembly (MS/Plastic)	No.	୫୦	୧୦୦	୨୨୦	୩୦୦	୫୦୦	୫୦୦	୬୩	୧୨୬	୩୨୩	୫୭୦	୬୨୫	୭୮୧
୭	Control Valve ୧୦ mm	No.	୦	୦	୦	୦	୨	୨	୦	୦	୦	୦	୨	୨
୮	Control Valve ୭୫ mm	No.	୦	୧	୧	୧	୫	୫	୦	୧	୨	୫	୫	୫
୯	Control Valve ୬୩ mm	No.	୧	୧	୨	୦	୦	୦	୧	୧	୨	୦	୦	୦
୧୦	Control Valve ୩୨ mm	No.	୦	୨୦	୩୫	୫୨	୬୮	୮୫	୦	୨୫	୩୬	୫୫	୭୨	୧୦
୧୧	Flush Valve ୭୫ mm	No.	୦	୦	୧	୫	୫	୫	୦	୧	୨	୫	୫	୫
୧୨	Flush Valve ୬୩ mm	No.	୧	୧	୦	୦	୦	୦	୧	୦	୦	୦	୦	୦
୧୩	Air release Valve - ୧"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୧୪	Non Return Valve - ୨.୫"	No.	୦	୧	୧	୧	୧	୧	୦	୧	୧	୧	୧	୧
୧୫	Non Return Valve - ୨"	No.	୧	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୦	୦	୦	୦	୦
୧୬	Throttle Valve ୩"	No.	୦	୦	୦	୦	୧	୧	୦	୦	୦	୦	୧	୧
୧୭	Throttle Valve - ୨.୫"	No.	୦	୧	୧	୧	୦	୦	୧	୧	୧	୦	୦	୦
୧୮	Throttle Valve - ୨"	No.	୧	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୦	୦	୦	୦	୦
୧୯	Screen filter ୩୦ m୩/ hr	No.	୦	୦	୧	୧	୧	୧	୦	୦	୧	୧	୧	୧
୨୦	Screen filter ୨୦/୨୫ m୩/hr	No.	୧	୧	୦	୦	୦	୦	୧	୧	୦	୦	୦	୦
୨୧	By-pass Assembly - ୨"x୧.୫"	No.	୦	୦	୦	୦	୦	୧	୦	୦	୦	୦	୦	୧
୨୨	By-pass Assembly - ୧.୫"x୧.୫"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୦	୧	୧	୧	୧	୧	୦
୨୩	Venturi & manifold - ୨"	No.	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧	୧
୨୪	Fittings/Installation & Accessories	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%	୫%

NOTE: INSTALLATION OF PVC OR HDPE PIPES FOR MAIN/SUB MAINS MAY BE THE CHOICE OF BENEFICIARY. HOWEVER, FINANCIAL ASSISTANCE WILL BE LIMITED TO THE PVC PIPE AND DIFFERENTIAL AMOUNT TO BE BORNE BY BENEFICIARY.

Annexure-VIII

Indicative Bill Of Quantities (Boq) For Semi Permanent Sprinkler Irrigation System

SN	Particulars/ ha area	૦.૪	૧	૨	૩	૪	૫
૧	PVC Pipe ૧૦ mm, class-II; ૪ kg/cm૨	૦	૦	૦	૦	૦	૧૦૩
૨	PVC Pipe ૭૫ mm, class-II; ૪ kg/cm૨	૦	૦	૧૧૦	૧૩૫	૧૫૬	૦
૩	PVC Pipe ૬૩ mm, class-II; ૪ kg/cm૨	૧૬	૧૫૪	૨૭૩	૩૪૦	૩૧૫	૪૪૦
૪	PVC Pipe ૨૫ mm Class-V; ૧૦ Kg/cm૨	૩૫૦	૧૫૦	૧૧૦૪	૦	૦	૦
૫	૩૨ mm LLDPE plain laterals, ૨.૫ kg/cm૨- Class II	૦	૦	૦	૩૦૦૬	૪૦૦૦	૫૦૧૪
૬	Control Valve ૬૩ mm	૧	૧	૨	૨	૨	૨
૭	By-pass Assembly - ૨ .૫" x ૨"	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૮	Control Valve ૨૫ mm	૧૨	૨૦	૪૨	૫૧	૮૦	૮૮
૯	Sprinkler Nozzles (૧.૭ to ૨.૮ kg/cm૨) ;IS ૧૨૨૩૨ Part I Brass/Plastic	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨
૧૦	Screen filter ૨૦/૨૫ મઝ/hr	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૧	Fittings/Installation & Accessories	૫%	૫%	૫%	૫%	૫%	૫%

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure-IX
Indicative Bill Of Quantities (Boq) For Rain-Gun Sprinkler Irrigation System

Using 63 mm coupler						
SN	Components/ Area (ha)	1	2	3	4	5
1	HDPE Pipes with Quick coupled (Pipe of Class 3; 8 kg/cm ² IS:90824:2020 63 mm diameter & 6m long)	30	NA	NA	NA	NA
2	Raingun Sprinkler 1.25" female threaded connection	1	N.A	N.A	N.A	N.A
3	Tripod Stand with adapter to feeder line 1.25"x1.5 m	1	N.A	N.A	N.A	N.A
4	Quick coupled HDPE Bend with Coupler 90° (63/40 mm) ;	1	N.A	N.A	N.A	N.A
5	Quick coupled HDPE Pump Connecting Nipple 63 mm;	1	N.A	N.A	N.A	N.A
6	Quick coupled HDPE End Plug (63 mm) ;	1	N.A	N.A	N.A	N.A
7	Quick coupled HDPE Tee with Coupler (63mm) ;	1	N.A	N.A	N.A	N.A
8	Screen filter 20/24 m ³ /hr	1	N.A	N.A	N.A	N.A
9	By-pass Assembly - 2"x1.5"	1	N.A	N.A	N.A	N.A
Using 75 mm coupler						
SN	Components/ Area (ha)	1	2	3	4	5
1	HDPE Pipes with Quick coupled (Pipe of Class 3; 8 kg/cm ² IS:90824:2020 75 mm diameter & 6m long)	30	82	NA	NA	NA
2	Raingun Sprinkler 1.25" female threaded connection	1	1	N.A	N.A	N.A
3	Tripod Stand with adapter to feeder line 1.25"x1.5 m	1	1	N.A	N.A	N.A
4	Quick coupled HDPE Bend with Coupler 90° (75 mm) ;	1	1	N.A	N.A	N.A
5	Quick coupled HDPE Pump Connecting Nipple , 75 mm;	1	1	N.A	N.A	N.A
6	Quick coupled HDPE End Plug (75 mm) ;	1	1	N.A	N.A	N.A
7	Quick coupled HDPE Tee with Coupler (75 mm);	1	1	N.A	N.A	N.A
8	Screen filter 20/24 m ³ /hr	1	1	N.A	N.A	N.A
9	By-pass Assembly - 2"x1.5"	1	1	N.A	N.A	N.A
Using 90 mm coupler						
SN	Components/ Area (ha)	1	2	3	4	5
1	HDPE Pipes with Quick coupled (Pipe of Class 3; 8 kg/cm ² IS:90824:2020 90 mm diameter & 6m long)	NA	NA	84	42	60
2	Raingun Sprinkler 1.5" female threaded connection	N.A	N.A	1	1	1
3	Tripod Stand with adapter to feeder line 1.5"x1.5 m	N.A	N.A	1	1	1
4	Quick coupled HDPE Bend with Coupler 90° (90 mm);	N.A	N.A	1	1	1
5	Quick coupled HDPE Pump Connecting Nipple, 90 mm;	N.A	N.A	1	1	1
6	Quick coupled HDPE End Plug (90 mm) ;	N.A	N.A	1	1	1
7	Quick coupled HDPE Tee with Coupler (90 mm);	N.A	N.A	1	1	1
8	Screen filter 30 m ³ / hr	N.A	N.A	0	1	1
9	Screen filter 20/24 m ³ /hr	N.A	N.A	1	0	0
90	By-pass Assembly - 2"x1.5"	N.A	N.A	1	0	0
91	By-pass Assembly - 2 .5"x2"	N.A	N.A	0	1	1

Note: The Above Items/Components Are Indicative For Calculation Of Subsidy. Deviation If Any, From The Above Items/Components Is Subject To Ceiling Of Cost And Differential Amount To Be Borne By The Beneficiary.

Annexure- X
Water Quality Criteria In Relation To Clogging
(क्लॉगिंगच्या संबंधात पाणी गुणवत्ता निकष)

टिबकद्वारे सिंचनासाठी पाणी गुणवत्तेचे निकष पारंपारिक वापरातील सिंचनापेक्षा वेगळे आहेत. पाण्याच्या वेगवेगळ्या गुणधर्मांबरोबर क्लॉगिंगचे धोके खालीप्रमाणे दिले आहेत. सिंचन पाण्याच्या गुणवत्तेच्या आधारावर क्लॉगिंगचा विस्तार;

पाणी गुणवत्ता	क्लॉगिंगचा धोका		
	किंचित	मध्यम	गंभीर
सस्पेंडेड सोलीड्स (.एम.पी.पी)	<५०	५०-१००	>१००
पी.एच .	<७.०	७.०-८.०	>८.०
टि(.एम.पी.पी) .एस.डि.	<५००	५००-२०००	>२०००
मॅगनीज (.एम.पी.पी)	<०.१	०.१-१.५	>१.५
लोह (.एम.पी.पी)	<०.१	०.१-१.५	>१.५
कॅल्शियम व मॅग्नेशियम (.एम.पी.पी)	<२०	२०-४०	>४०
हायड्रोजन सल्फाइड (पी.पी.एम.)	<०.५	०.५-२.०	>२.०
जीवाणूंची संख्या (.एल.एम./.नं)	<१००००	१००००-५००००	>५००००

संदर्भ :DASBERG AND DANI, १९९९

Annexure- XI
Guidelines For Selection Of Filter
फिल्टर निवड करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्वे

पाणी गुणवत्ता	फिल्टरचा प्रकार	शेरा
कोणतीही भौतिक आणि जैविक अशुद्धता विरहित योग्य	स्क्रीन	स्क्रीन फिल्टर हॉल केवळ तेव्हाच सूचित केले जाईल जेव्हा फिल्टरची भौतिक अशुद्धतेची दिवसातून एकापेक्षा जास्त वेळा साफसफाई करण्याची गरज नाही.
जड भौतिक आणि जैविक दोष असलेले जल स्रोत.	केवळ स्क्रीन फिल्टर पुरेसा नाही.	जल अशुद्धतेच्या प्रकारानुसार अतिरिक्त फिल्टर आवश्यक आहे.
वाळू आणि इतर जड कण असलेले जल स्रोत.	हायड्रो सायक्लोन विभाजक किंवा प्रवाह क्षमतेला जुळणारा हायड्रो सायक्लोन.	हायड्रो सायक्लोननंतर डिस्क/ स्क्रीन फिल्टर प्रदान केला जाईल.
जड जैविक अशुद्धता असलेले जलस्रोत जसे की शैवालकचरा , .आणि इतर मलबे इ	मिडिया/वाळू फिल्टर	मिडिया फिल्टर नंतर डिस्क/ स्क्रीन फिल्टर प्रदान करावा.
जड वाळू आणि इतर जैविक अशुद्धता असलेले जल स्रोत जसे की शेवाळ (Algae) आणि कचरा इ.	वाळू फिल्टर नंतर हायड्रो सायक्लोनचे संयोजन	वाळू फिल्टर नंतर स्क्रीन/डिस्क फिल्टर असावे.

Annexure- XII
List Of Bis Standards

S.No.	Component Description	Bis
୧	Polyethylene Pipes For Irrigation–Laterals With Amendment Number ୧	IS ୧୨୭୮୬:୧୯୮୯ (Reaffirmed ୨୦୦୯)
୨	Irrigation Equipment–Emitters–Specification	IS ୧୩୪୮୭:୧୯୯୨ (Reaffirmed ୨୦୦୯)
୩	Irrigation Equipment–Emitting Pipes System–Specification (First Revision)	IS ୧୩୪୮୮:୨୦୦୮ (Reaffirmed ୨୦୧୪)
୪	Irrigation Equipment–Strainer Type Filters Specification (First Revision)	IS ୧୨୭୮୫:୧୯୯୪ (Reaffirmed ୨୦୧୧)
୫	Irrigation Equipment Rotating Sprinkler Part I, Design And Operational Requirements (୧ st Revision)	IS ୧୨୨୩୨ (Part I)–୧୯୯୬ (Reaffirmed ୨୦୧୧)
୬	Irrigation Equipment Rotating Sprinkler Part ୨, Test Method For Uniformity Of Distribution (୧ st Revision)	IS ୧୨୨୩୨ (Part ୨)–୧୯୯୫ (Reaffirmed ୨୦୧୧)
୭	Fertilizer And Chemicals Injection System Part I Venturi Injector	IS ୧୪୪୮୩ (Part I) ୧୯୯୭ (Reaffirmed ୨୦୦୯)
୮	Irrigation Equipment–Media Filters –Specification	IS ୧୪୬୦୬: ୧୯୯୮ (Reaffirmed ୨୦୦୯)
୯	Irrigation Equipment–Hydro Cyclone Filter–Specification	IS ୧୪୭୪୩:୧୯୯୯ (Reaffirmed ୨୦୦୯)
୧୦	Unplasticized Pvc Pipes For Portable Water Supplies–Specification (Third Revision)	IS ୪୯୮୫–୨୦୦୦
୧୧	Irrigation Equipment–Sprinkler Pipes–Specifications Part Ii Quick Coupled Polyethylene Pipes And Fittings (Second Revision)	IS ୧୪୧୫୧ (Part Ii) ୨୦୦୮ (Reaffirmed ୨୦୧୪)
୧୨	High Density Polyethylene Pipes For Water Supply–Specification (Fourth Revision)	IS ୪୯୮୪:୧୯୯୫ (Reaffirmed ୨୦୦୨)
୧୩	Fertilizer & Chemical Injector System–Part ୩ Fertilizer Tank	IS:୧୪୪୮୩ Part ୩–୨୦୧୬

Source: Online Catalogue Of Bureau Of Indian Standards

LAYOUT DESIGN OF DRIP & SPRINKLER IRRIGATION SYSTEMS

